

Maksātnespējas
administrācija

MAKSĀTNESPĒJAS ADMINISTRĀCIJAS SKAIDROJUMI UN ATZIŅAS

2017. 07. – 2017. 11.

RĪGĀ

SATURS

SAĪSINĀJUMI	3
1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI	4
1.1. Pārskati un to iesniegšana	5
1.2. Administratora tiesības	6
1.3. Lietvedība	8
2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS	10
3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	12
3.1. Juridiskās personas maksātnespējas procesa uzsākšana	12
3.2. Citi jautājumi	15
4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	17
4.1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšana	17
4.2. Parādnieka tiesības un pienākumi	24
4.3. Saistību dzēšanas procedūra	27
4.4. Citi jautājumi	30
5. PARĀDNIEKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ	34
6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	39
7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI	44

SAĪSINĀJUMI

Administrators – maksātnespējas procesa administrators;

TAP - Tiesiskās aizsardzības process;

Ministru kabineta noteikumi Nr. 247 - Ministru kabineta 2016.gada 19.aprīļa noteikumi Nr.247 "Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 286 - Ministru kabineta 2017. gada 30. maija noteikumi Nr. 286 "Tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas un maksātnespējas procesa administratora lietvedības noteikumi";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 656 – Ministru kabineta 2015.gada 24.novembra noteikumi Nr.656 "Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 995 - Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumi Nr. 995 "Maksātnespējīgo darba devēju darbinieku prasījumu apmierināšanas un administratora atlīdzības izmaksas kārtība";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 1038 - Ministru kabineta 2010. gada 9. novembra noteikumi Nr. 1038 "Maksātnespējas procesa administratoru pretendentu apmācības un maksātnespējas procesa administratoru sertificēšanas kārtība";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 88 - Ministru kabineta 2015.gada 24.februāra noteikumi Nr.88 „Kārtība, kādā iemaksā un izmaksā depozītu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesā”;

Ministru kabineta noteikumi Nr. 37 - Ministru kabineta 2013. gada 15. janvāra noteikumi Nr. 37 "Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam".

1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

Par maksātnespējas procesa norisi¹

Vai parādnieks var pats administrēt savu maksātnespējas procesu bez administratora līdzdalības, tādējādi arī neiemaksājot fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Tādējādi maksātnespējas procesa mērķis ir sabalansēt kreditoru un parādnieka intereses, panākot iespējami taisnīgu risinājumu, kas maksimāli apmierinātu visas iesaistītās puses,² un šo mērķi atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai īsteno administrators nodrošinot efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.

Maksātnespējas likuma 137. pantā ir noteiktas tās darbības, kuras pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas likumdevējs ir uzticējis veikt administratoram. Proti, administrators cita starpā apzina parādnieka mantu un saistības, pieņem, reģistrē un pārbauda kreditoru prasījumus, sniedz kreditoriem savas darbības pārskatu, sagatavo parādnieka mantas pārdošanas plānu u.tml. Attiecīgi atbilstoši Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2., 4. un 5. punktam pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators, kā arī parādnieks zaudē tiesības bez administratora piekrišanas biežāk kā reizi mēnesī slēgt darījumus, kuru summa pārsniedz vienu minimālo mēneš algu, un uzņemties jaunas parādsaistības. Tādējādi pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators ir tā persona, kura turpmāk rīkojas ar personas mantu, risinot jautājumus par saistību izpildi un kreditoru prasījumu apmierināšanu.³

Administrators nodrošina ne vien maksātnespējas procesa netraucētu norisi, bet arī sabiedrības uzticēšanos maksātnespējas regulējuma efektivitātei. Tādējādi saīsinās maksātnespējas procesa ilgums, samazinās šā procesa izmaksas un palielinās tā ietvaros atgūto līdzekļu apmērs. Tas atbilst kreditoru, parādnieka un valsts interesēm, kā arī veicina šo interešu sabalansēšanu.⁴

Nemot vērā iepriekš minēto, parādnieks nevar pats vadīt savu maksātnespējas procesu, jo pretējā gadījumā netiktu ievērots normatīvajā regulējumā noteiktais, tostarp, netiktu sasniegts fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis un netiktu nodrošināta maksātnespējas procesa efektīva un likumīga gaita.

Attiecībā uz fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu norādām turpmāko.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta vienreizēja iemaksa divu minimālo mēneš algu apmērā (t.i., 760 euro) Maksātnespējas administrācijas deponēto līdzekļu

¹ Maksātnespējas administrācijas 02.11.2017. vēstule Nr. 1-49n/134

² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 10. novembra sprieduma lietā Nr. SPC-192 8. punkts. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department3/2010/spc-192.doc> [aplūkots 2017. gada 1. novembrī].

³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 22. maija lēmuma lietā Nr. Nr.A420421411 (SKA – 691/2014) 6. punkts. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/files/691-ska-2014.doc> [aplūkots 2017. gada 1. novembrī].

⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011. gada 22. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-04-01 16. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2011-04-01_Spriedums.pdf [aplūkots 2017. gada 1. novembrī].

kontā Valsts kasē. Fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu Maksātnespējas likuma 171.panta pirmajā daļā noteikto administratora atlīdzību, ko administrators saņem par administratora pienākumu veikšanu no savas iecelšanas dienas līdz bankrota procedūras pabeigšanai vai izbeigšanai.

Maksātnespējas procesa depozīta mērķis ir veicināt tādu maksātnespējas procesu uzsākšanu, kuros ir iespējams īstenot Maksātnespējas likuma 5. pantā ietverto fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi. Fiziskās personas maksātnespējas process nav tikai otrās iespējas sniegšana maksātnespējīgam parādniekam, bet tam ir arī "audzinoša" funkcija - parādnieks maksātnespējas procesa laikā ir pakļauts dažādiem ierobežojumiem, un tam ir jāpilda zināmi nosacījumi, lai to izpildes rezultātā saņemtu atbrīvošanu no saistībām. Piemēram, parādniekam, lai tiesa ierosinātu fiziskās personas maksātnespējas procesu, jāiemaksā fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts divu minimālo mēnešalgu apmērā. Attiecīgi atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²⁵ trešās daļas 3. punktam tiesnesis pieņem lēmumu par atteikšanos pieņemt maksātnespējas procesa pieteikumu, ja konstatē, ka parādnieks nav iemaksājis fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

1.1. PĀRSKATI UN TO IESNIEGŠANA

Par noslēguma pārskatiem⁵

Ministru kabineta noteikumu Nr.247 15.punkts nosaka, ka administratoram ir pienākumu septiņu dienu laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā ir izdarīts ieraksts par viņa atcelšanu no konkrētā maksātnespējas procesa, iesniegt Maksātnespējas administrācijā un nosūtīt kreditoriem noslēguma darbības pārskatu.

Kā iesniedzami pārskati turpmāk norādītajos gadījumos.

1. parādniekam ir pasludināta saistību dzēšanas procedūra (noslēguma pārskats jau ir iesniegts), turklāt Elektroniskajā maksātnespējas uzraudzības sistēmā (turpmāk – EMUS) nav iespējams mainīt pārskata periodu, kā arī EMUS nepieļauj atkārtota noslēguma pārskata iesniegšanu;

2. parādniekam nesen ir pasludināts maksātnespējas process, un administratora sākotnējais darbības pārskats vēl nav iesniegts, savukārt EMUS nav iespējams iesniegt noslēguma darbības pārskatu pirms sākotnējā darbības pārskata iesniegšanas.

[1] Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.247 12.punktu noslēguma darbības pārskatu fiziskās personas maksātnespējas procesā (bankrota procedūras ietvaros) administrators iesniedz Maksātnespējas administrācijā un nosūta kreditoriem 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes.

Ievērojot to, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā noslēguma darbības pārskats ir iesniedzams pabeidzot bankrota procedūru (izpildot mantas pārdošanas plānu), secināms, ka parādnieka saistību dzēšanas procedūras laikā likumā noteiktajai informācijai (noslēguma pārskatam) Maksātnespējas administrācijā jābūt jau saņemtai. Tādējādi Ministru kabineta noteikumu Nr.247 15.pants nav jāpiemēro attiecībā uz fizisko personu maksātnespējas procesiem, kuru ietvaros ir pasludināta saistību dzēšanas procedūra (ar nosacījumu, ka administrators noslēguma darbības pārskatu ir iesniedzis pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes). Līdz ar to atkārtota noslēguma pārskata iesniegšana administratora atcelšanas gadījumā nav nepieciešama.

[2] Attiecībā uz administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa, kurā sākotnējā darbības pārskata iesniegšanas termiņš vēl nav iestājies, taču saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.247 15.punktu ir iesniedzams no konkrētā maksātnespējas procesa atcelta administratora noslēguma darbības pārskats, norādāms, ka iesniegt noslēguma darbības

⁵ Maksātnespējas administrācijas 09.11.2017. vēstule Nr. 1-49n/139

pārskatu pirms sākotnējā darbības pārskata tehniski nav iespējams. Tomēr nav arī pieļaujams, ka Maksātnespējas administrācijai netiek iesniegta informācija par atceltā administratora darbībām konkrētā maksātnespējas procesā.

Ministru kabineta noteikumu Nr.247 17.punktā noteikts, ka administrators, kas sāk pildīt administratora pienākumus atceltā administratora vietā, septiņu dienu laikā pēc pārskata perioda beigām iesniedz Maksātnespējas administrācijā un nosūta kreditoriem kārtējo darbības pārskatu. Pārskata periods ir trīs mēneši no dienas, kad maksātnespējas reģistrā ir izdarīts ieraksts par jaunā administratora iecelšanu. Līdz ar to, gadījumā, ja atceltais administrators neiesniedz noslēguma pārskatu tā iemesla dēļ, ka vēl nav bijis jāiesniedz sākotnējais pārskats, savukārt jaunā administratora pārskatu periodi sākas tikai ar ieraksta par iecelšanu izdarīšanu maksātnespējas reģistrā, iztrūkst pārskatos norādāmās informācijas par periodu līdz jaunā administratora iecelšanai.

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.247 14.punktam administrators var iesniegt tikai sākotnējo darbības pārskatu, ja juridiskās personas maksātnespējas process ir izbeigts vai fiziskās personas maksātnespējas procesa bankrota procedūra ir pabeigta vai izbeigta pirms nākamā darbības pārskata iesniegšanas termiņa. Proti, gadījumos, kad administrators neturpina veikt pienākumus juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas bankrota procedūras ietvaros.

Ievērojot to, ka arī administratora atcelšanas gadījumā viņš vairs neveic administratora pienākumus attiecīgajā maksātnespējas procesā, tad, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, ja nav iespējams iesniegt atcelta administratora noslēguma darbības pārskatu, būtu piemērojama minētā tiesību norma, un attiecīgajā maksātnespējas procesā iesniedzams sākotnējais darbības pārskats, EMUS nomainot sākotnējā darbības pārskata periodu atbilstoši attiecīgajai situācijai.

1.2. ADMINISTRATORU TIESĪBAS

Par administratora tiesībām atteikties no maksātnespējas procesa administrēšanas⁶

Vai Maksātnespējas likuma 20. panta pirmajā daļā uzskaitītie gadījumi, kad administrators maksātnespējas procesā nevar uzņemties pildīt administratora pienākumus, ir izsmēloši, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 7. punktu un Maksātnespējas likuma 23. panta pirmo un trešo daļu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 23. panta trešajai daļai administratoram ir pienākums atkāpties no maksātnespējas procesa, ja attiecībā uz viņu pastāv Maksātnespējas likuma 20. pantā uzskaitītie ierobežojumi. Šajā gadījumā konstatējot, ka attiecībā uz administratoru pastāv kāds no Maksātnespējas likuma 20. panta pirmajā daļā minētajiem ierobežojumiem, tiesai ir pienākums atcelt administratoru no konkrētā maksātnespējas procesa.

Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 23. panta pirmo daļu administratoram ir tiesības jebkurā brīdī atkāpties no maksātnespējas procesa, ja objektīvu apstākļu dēļ viņš nespēj pildīt administratora pienākumus. Šādā gadījumā tiesa vērtē, vai tie apstākļi, kurus administrators norādījis pieteikumā un kuru dēļ administrators nespēj pildīt administratora pienākumus, ir uzskatāmi par objektīviem.

Likumdevējs Maksātnespējas likuma 23. pantā ir apzināti lietojis divus jēdzienus - "objektīvie apstākļi" un "ierobežojumi". Objektīvie apstākļi ir tādi apstākļi, kas administratoram objektīvi un neatkarīgi no administratora gribas traucē pildīt administratora pienākumus konkrētajā maksātnespējas procesā. Savukārt Maksātnespējas likuma 20. panta pirmajā daļā likumdevējs ir uzskaitījis tos ierobežojumus, kuriem pastāvot administratoram ir liegts pildīt administratora pienākumus konkrētajā maksātnespējas procesā. Maksātnespējas likuma 20. pantā uzskaitītie gadījumi - administrators no amata ir atbrīvots, atcelts vai

⁶ Maksātnespējas administrācijas 04.10.2017. vēstule Nr. 1-49n/115

atstādināts, administrators ir aizdomās turētais, apsūdzētais vai tiesājamaais kriminālprocesā, kas saistīts ar viņa rīcību konkrētajā maksātnespējas procesā, administratoram ar parādnieku pēdējo piecu gadu laikā pirms attiecīgā maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas ir pastāvējušas darba tiesiskās attiecības u.c., ir tādi, kas iestājušies administratora tīšas vai netīšas darbības rezultātā un tādējādi tie nav atzīstami par objektīviem apstākļiem atbilstoši Maksātnespējas likuma 23. panta pirmajai daļai. Nebūtu arī samērīgi ierobežot administratoru pildīt administratora pienākumus konkrētajā maksātnespējas procesā tādu apstākļu dēļ, kas ir ārpus administratora kontroles, t.i., objektīvu apstākļu dēļ.

Nemot vērā minēto, Maksātnespējas likuma 20. panta pirmajā daļā noteiktie ierobežojumi nav atzīstami par objektīvajiem apstākļiem Maksātnespējas likuma 23. panta pirmās daļas izpratnē un ir no tiem saturiski nodalāmi.

Attiecībā uz Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 7. punktā noteikto ierobežojumu, norādām turpmāko.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 7. punktu administratora pienākumus konkrētajā maksātnespējas procesā administrators nevar uzņemties un pildīt, ja administrators ir personiski ieinteresēts konkrētā maksātnespējas procesa lietā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti. Proti, Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 7. punktā ir noteikts, ka administratora pienākumus konkrētajā maksātnespējas procesā administrators nevar uzņemties un pildīt, ja administrators atrodas reālā vai šķietamā interešu konflikta situācijā. Reāls interešu konflikts nozīmē to, ka persona faktiski atrodas interešu konflikta situācijā, proti, privātās intereses ietekmē personas lēmumus un rīcību, īstenojot tās amata pienākumus, bet šķietams interešu konflikts ir situācija, kad vērotājam no malas šķiet, ka persona atrodas interešu konfliktā⁷, t.i., rodas pamatotas šaubas par personas objektivitāti. Līdz ar to Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 7. punkts nav uzskatāms par "atvērtu" tiesību normu.

Nemot vērā iepriekš minēto, Maksātnespējas likuma 20. panta pirmajā daļā noteiktie ierobežojumi ir uzskaitīti izsmelīgi.

Par maksātnespējas procesa administratoru maiņu⁸

Maksātnespējas likuma 117.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši šā likuma 118.pantā noteiktajai kārtībai.

Savukārt Maksātnespējas likuma 117.panta otrajā daļā noteikts, ka administrators nekavējoties pēc šā panta pirmajā daļā minētā termiņa beigām šajā likumā noteiktajā kārtībā nosūta visiem kreditoriem juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu.

Papildus tam, Maksātnespējas likuma 117.panta trešajā daļā noteikts, ka administrators uzsāk kreditoru prasījumu apmierināšanu saskaņā ar juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu, ja 15 dienu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izsūtīšanas nav saņemti kreditoru iebildumi.

Maksātnespējas likuma 118.panta pirmajā daļā noteikts, ka no parādnieka naudas līdzekļiem, tajā skaitā līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, vai no citiem juridiskās personas maksātnespējas procesa finansēšanas avotiem (kreditoru, citu fizisko vai juridisko personu līdzekļiem), izņemot līdzekļus, kas iegūti šā likuma 116.pantā noteiktajā gadījumā, vispirms pilnībā tiek segtas juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

⁷ Interešu konflikta novēršana. Vadlīnijas valsts civildienesta ierēdņiem. Pieejams: https://www.knab.gov.lv/upload/free/civildienesta_ieredni.pdf [aplūkots 2017. gada 3. oktobrī].

⁸ Maksātnespējas administrācijas 10.08.2017. vēstule Nr. 1-49n/104

Savukārt Maksātnespējas likuma 118.panta otrajā daļā noteikts, ka pēc šā panta pirmajā daļā noteikto juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšanas pilnībā tiek apmierināts Maksātnespējas administrācijas prasījums, ja parādnieka darbinieku prasījumi apmierināti no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem saskaņā ar likumu „Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā”.

Līdz ar to secināms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 118.panta pirmo daļu administrators vispirms pilnībā sedz juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, bet saskaņā ar Maksātnespējas likuma 118.panta otro daļu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšanas pilnībā tiek apmierināts Maksātnespējas administrācijas prasījums.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 117.panta pirmo daļu pēc tam, kad mantas pārdošanas plāns tiek izpildīts, administrators var aprēķināt izdevumu kopējo apmēru, kas savukārt ļauj precīzi aprēķināt administratora atlīdzību un kreditoriem izmaksājamo naudas līdzekļu apmēru un sastādīt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu.

Maksātnespējas administrācija norāda, ka likumdevējs nav paredzējis tiesisko regulējumu gadījumos, kad kreditora prasījums tiek segts pilnā apmērā vai daļēji, pirms tiek sastādīti iepriekš minētie dokumenti. Maksātnespējas likuma 1.pantā ir noteikts likuma mērķis. Līdz ar to Maksātnespējas administrācija norāda uz iespēju vērsties pret bijušo maksātnespējas gadījumos, kad viņš ar savu darbību ir nodarījis zaudējumus valstij, parādniekam, kreditoriem vai citām personām.

Līdz ar to secināms, ka administratoram nepastāv iespēja vērsties pie kreditora ar lūgumu atmaksāt jau iepriekš izmaksātos naudas līdzekļus kreditora prasījumu segšanai.

1.3. LIETVEDĪBA

Par maksātnespējas procesa administratora lietvedības vešanas prasībām⁹

Par Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 piemērošanu, konkrētāk par šādiem jautājumiem:

1. Ienākošie dokumenti sastāv no vairākiem dokumentiem, piemēram, pavadvēstule, tiesas lēmums vai tiesas lēmums ar vēstuli pusēm, kreditora prasījums var saturēt veselu dokumentu kopumu (tie gan varētu būt vērtējami kā pielikumi), vai saņemto dokumentu sarakstā jāreģistrē visi?

2. Par čeku un rēķinu uzskaiti – likumā "Par grāmatvedību" pašnodarbinātajām personām (tajā skaitā administratoriem) ir noteikta prasība kārtot ieņēmumu un izdevumu uzskaites žurnālu, kur visi izdevumu dokumenti tiek uzskaitīti un pievienoti šim žurnālam kā attaisnojuma dokumenti, vai tos arī domāts reģistrēt elektroniskajā datubāzē un piešķirt kārtas numurus?

3. Kā kopsakarā tulkojams Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 39. punkts un 37. punkts?

[1] Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 4.1. apakšpunktā noteikts, ka administrators reģistrē un kārtā lietās visus saņemtos, nosūtāmos un radītos dokumentus, savukārt 11. punktā noteikts, ka katram dokumentam piešķir reģistrācijas numuru. Dokuments ir jebkura rakstveida informācija, ko rada jebkurš publisko vai privāto tiesību subjekts vai fiziskā persona (Dokumentu juridiskā spēka likuma 1. panta pirmā daļa). Katram dokumentam ir noteikts mērķis, un no dokumenta mērķa ir izsecināms, vai tie reģistrējami kā viens dokuments, vai kā atsevišķi dokumenti. Piemēram, attiecībā uz iesniegumā norādīto kreditoru prasījumu, Maksātnespējas likuma 73. panta sestajā daļā noteikts, ka iesniegumam par kreditora prasījumu pievieno prasījumu pamatojošos dokumentus. No minētā skaidri izriet, ka kreditoru prasījumus un tā pielikumi reģistrējami kā viens dokuments, jo tiem ir kopīgs mērķis. Analogiski izvērtējami un reģistrējami arī citi administratora lietvedībā esošie dokumenti.

⁹ Maksātnespējas administrācijas 07.09.2017. vēstule Nr. 1-49n/108

[2] Kā tas norādīts iepriekš, Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 4.1. punktā paredzēts, ka reģistrē un lietās kārtā visus saņemtos, nosūtāmos un radītos dokumentus. Tātad arī grāmatvedības dokumenti, kas attiecināmi uz administratora profesionālo darbību ir reģistrējami administratora lietvedībā saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos Nr. 286 noteikto kārtību. Attiecībā uz grāmatvedības dokumentu glabāšanu norādāms, ka administratoram šie dokumenti jāglabā saskaņā ar likumu "Par grāmatvedību", vienlaikus administratora elektroniskajā datubāzē pie attiecīgā dokumenta piezīmēm (Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 12.9. punkts) ir jānorāda dokumenta atrašanās vieta.

[3] Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 37. punktā noteikts, ka administrators visas lietas, izņemot tos lietā esošos dokumentus, kas saskaņā ar Maksātnespējas likumu ir nododami glabāšanā valsts arhīvam, glabā 10 gadus pēc lietas pabeigšanas dienas, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts garāks dokumentu glabāšanas termiņš. Savukārt minēto noteikumu 39. punktā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu iznīcina tikai gadījumā, ja juridiskā persona ir izslēgta no komercreģistra. No minētajām tiesību normām, skatot tās kopsakarā, izriet, ka jebkura maksātnespējas procesa lietu, izņemot valsts arhīvam nododamos dokumentus, glabā 10 gadus pēc lietas pabeigšanas dienas, un pēc šī termiņa notecējuma lietā esošos dokumentus iznīcina. Tomēr juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu pēc 10 gadu termiņa notecējuma drīkst iznīcināt tikai gadījumā, ja juridiskā persona ir izslēgta no komercreģistra. Tātad, piemēram, gadījumā, ja juridiskās personas maksātnespējas process tiek izbeigts, atjaunojot juridiskās personas maksātspēju, konkrētā maksātnespējas procesa lietu nedrīkst iznīcināt arī pēc Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 37. punktā noteiktā 10 gadu termiņa beigām.

2. TIESISKĀ AIZSARDZĪBAS PROCESS

Par tiesiskā aizsardzības procesa pasākumu plāna nepildīšanu¹⁰

Vai juridiskā persona TAP laikā var turpināt nemaksāt aktuālos maksājumus un vai kreditoram ir tiesības atteikt sniegt pakalpojumu par parādu, kas tiek veidots TAP laikā.

Maksātnespējas likuma 3.panta pirmā daļa noteic, ka TAP ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās vai tajās nonāks.

Maksātnespējas likuma 40.panta ceturtās daļas 6.punktā norādīts, ka TAP pasākumu plānā norāda plānoto parādnieka izdevumu kopsummu TAP laikā un plānoto izdevumu prognozes pamatojumu, raksturojot pieņēmumus, ar kuriem pamatoti plānotie izdevumi, kā arī plānotās darbības parādnieka izdevumu samazināšanai.

Maksātnespējas likuma 49.panta trešās daļas 3.punktā noteikts, ka parādniekam TAP ir pienākums segt tiesiskās aizsardzības procesa izmaksas. Turklāt saskaņā Maksātnespējas likuma 167.panta trešās daļas 5.punktu TAP izdevumos iekļauj ar parādnieka saimnieciskās darbības nodrošināšanu saistītās izmaksas. Ņemot vērā, ka pēc TAP pasludināšanas parādnieks turpina saimniecisko darbību, par TAP izmaksām uzskatāmi arī maksājumi par saņemtajiem pakalpojumiem.

Vienlaikus norādām, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 167.panta otro daļu TAP un ārpus tiesiskās aizsardzības procesa izdevumu apmēru un to segšanas kārtību paredz TAP pasākumu plānā.

Tādējādi parādniekam, pildot TAP plānu, ir jāsedz plānā norādītie izdevumi un ar parādnieka saimnieciskās darbības veikšanu saistītās izmaksas, tostarp arī ikmēneša maksājumi par kreditora sniegtajiem pakalpojumiem.

¹⁰ Maksātnespējas administrācijas 01.11.2017. vēstule Nr. 1-49n/132

Atbilstoši Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 47.punktam Maksātnespējas likuma noteikumus, ar kuriem tiek ieviests TAP uzraugošās personas regulējums un ar to saistītās izmaiņas tiesiskās aizsardzības procesā un ārpustiesas tiesiskās aizsardzības procesā un kuri attiecīgi ierobežo administratoru kompetenci veikt administratora pienākumus TAP un ārpustiesas tiesiskās aizsardzības procesā, piemēro, sākot ar 2017.gada 1.jūliju. Attiecīgi TAP, kas uzsākti līdz 2017.gada 30.jūnijam, piemērojamas Maksātnespējas likuma normas, kas bija spēkā attiecīgā procesa uzsākšanas dienā. Atbilstoši Maksātnespējas likuma redakcijai, kas ir spēkā no 2017.gada 6.janvāra, Maksātnespējas likuma 50.panta pirmajā daļā noteic, ka lai nodrošinātu TAP likumīgu un efektīvu norisi, TAP uzraugošā persona veic parādnieka darbības uzraudzību atbilstoši TAP mērķim, TAP pasākumu plānam un normatīvo aktu prasībām.

Līdz ar to Maksātnespējas administrācija norāda, ka gadījumos, kad parādnieks nepilda TAP plānu un netiek segtas tiesiskās aizsardzības procesa izmaksas, kreditoriem ir tiesības vērsties pie TAP uzraugošās personas vai administratora (ja TAP pasludināts pirms 2017.gada 30.jūnija), norādot uz TAP plāna nepildīšanu, kas tādējādi ietekmē TAP likumīgu un efektīvu norisi.

Par kreditora tiesībām tiesiskās aizsardzības procesā¹¹

Vai TAP laikā ir tiesības iesniegt tiesā prasību par parāda piedziņu (bez procentiem), vai tā netiks apturēta? Vai ir jāvēršas ar kreditora pretenziju pie parādnieka TAP uzraugošās amatpersonas?

TAP ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās vai uzskata, ka tajās nonāks. Maksātnespējas likuma 37.pants regulē TAP lietas ierosināšanas sekas. Proti, līdz ar tiesas lēmumu par TAP lietas ierosināšanu tiek apturēta sprieduma izpildes lietvedība lietās par piespiesto, bet no parādnieka nepiedzīto summu piedziņu, kā arī tiek apturēts līgumsoda, procentu un nokavējuma naudas pieaugums. Secināms, ka Maksātnespējas likums garantē parādnieka aizsardzību no kreditoru individuālām piedziņas darbībām jau ar TAP lietas ierosināšanas brīdi. Tādējādi likumdevējs ir devis parādniekam laiku netraucēti sagatavot TAP pasākumu plānu, nodrošinot, ka tā izstrādes un saskaņošanas termiņā kreditori nevar vērst piedziņu uz parādnieka mantu, tādā veidā vēl vairāk pasliktinot parādnieka finansiālo stāvokli. Turklāt kreditori nedrīkst veikt individuālas darbības, kas varētu nodarīt kaitējumu kreditoru kopuma interesēm (Maksātnespējas likuma 6.panta 3.punkts).

Vienlaikus jānorāda, ka TAP ierosināšana nav šķērslis prasības pieteikuma iesniegšanai tiesā vai uzsāktās tiesvedības turpināšanai, līdz ar to, ja starp parādnieku un kreditoru pastāv strīds par parāda esamību vai apmēru, kreditors vai pats parādnieks var vērsties tiesā arī TAP laikā. Tomēr, gadījumā kreditors bija vērsies tiesā ar prasību par parādsaistību piespiedu izpildi un šāda prasība ir apmierināta, kreditors nevarēs vērst piedziņu pret parādnieku ārpus TAP plāna. TAP visiem kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas (Maksātnespējas likuma 6.panta 1. un 2.punkts). Kreditoru kopuma interešu aizsardzība nozīmē, ka katra atsevišķa kreditora intereses nevar būt nozīmīgākas par visu pārējo kreditoru interesēm. Līdz ar to ārpus tiesiskās aizsardzības pasākumu plāna īstenošanas (arī tā izstrādes un saskaņošanas laikā) kreditori nav tiesīgi prasīt no parādnieka parāda atmaksu vai citu darbību veikšanu, kas varētu būt pretējas kreditoru kopuma interesēm vai pasliktināt kreditora finansiālo stāvokli, jo visiem kreditoriem ir vienlīdzīgas tiesības uz kreditora prasījuma pēc iespējas pilnīgāku apmierināšanu Maksātnespējas likumā paredzētajā kārtībā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 40. panta pirmo daļu pēc TAP lietas ierosināšanas parādnieks nekavējoties nosūta visiem kreditoriem aktuālo kreditoru sarakstu, norādot katra

¹¹ Maksātnespējas administrācijas 04.10.2017. vēstule Nr. 1-49n/116

kreditora prasījuma apmēru un kontaktinformāciju, kā arī izstrādā TAP pasākumu plānu, ko saskaņo ar kreditoriem šajā likumā noteiktajā kārtībā un iesniedz apstiprināšanai tiesā. Līdz ar to, ja Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestajā maksātnespējas reģistrā ir atspoguļota informācija, ka debitoram ir ierosināts vai pasludināts TAP, bet attiecīgās parādsaistības nav iekļautas TAP pasākumu plānā, tad ir jāvērsas pie TAP ieceltās TAP uzraugošās personas.

Nemot vērā, ka visas parādnieka maksājumu saistības un to rašanās pamati, kā arī TAP piemērojamās metodes (piemēram, maksājumu saistību izpildes atlikšana), un parādnieka maksājumu saistību izpildes grafiks attiecībā uz katru kreditoru, kura atmaksas vai izpildes termiņš iestāties pirms TAP uzsākšanas vai tā laikā, tiek norādīts parādnieka izstrādātajā TAP pasākumu plānā, un minētais plāns Maksātnespējas likuma 42.pantā noteiktajā kārtībā tiek saskaņots ar kreditoriem, tad kreditoram ir tiesības izteikt savus iebildumus pret attiecīgo plānu, rakstveidā iesniedzot šos iebildumus parādniekam Maksātnespējas likuma 42.panta piektajā daļā noteiktajā kārtībā. Tāpat kreditors var iebilst pret parādnieka izstrādāto TAP plānu, balsojot pret to, ja tas neatbilst kreditora interesēm.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 45.panta pirmo daļu no dienas, kad tiesa apstiprinājusi TAP pasākumu plānu, tas ir spēkā esošs, obligāts un saistošs visiem parādnieka kreditoriem.

3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

3.1. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA UZSĀKŠANA

Par informācijas sniegšanu¹²

*Kādi dokumenti ir jāiesniedz, lai pieteiktu juridiskās personas maksātnespējas procesu?
Cik lielas ir naudas summas, kas jāmaksā par pieteikuma iesniegšanu?*

Juridiskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu Maksātnespējas likumā noteiktajos gadījumos var lūgt gan pats parādnieks, gan parādnieka kreditori. Juridiskās personas maksātnespējas procesu var uzsākt, iesniedzot rajona (pilsētas) tiesā pēc parādnieka juridiskās adreses atrašanās vietas juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu.

Maksātnespējas likuma 57.pantā noteiktas juridiskas personas maksātnespējas procesa pazīmes. Proti, parādniekam piemēro juridiskās personas maksātnespējas procesu, ja parādnieks nav nokārtojis vienu vai vairākas parādsaistības, no kurām pamatparāda summa atsevišķi vai kopā pārsniedz 4268 euro, ja parādnieks ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību vai akciju sabiedrība, vai 2134 euro, ja parādnieks ir cits Maksātnespējas likuma 56.pantā minētais subjekts, un kurām ir iestāties izpildes termiņš, un kreditors vai kreditori ir izsnieguši vai nosūtījuši uz parādnieka juridisko adresi sūtītāja apmaksātu brīdinājumu par savu nodomu iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, un parādnieks triju nedēļu laikā pēc brīdinājuma nodošanas pasta komersantam nav samaksājis parādu vai nav cēlis pamatotus iebildumus pret prasījumu. Nemot vērā iepriekš minēto, kreditora pienākums sākotnēji ir izsniegt vai nosūtīt uz parādnieka juridisko adresi sūtītāja apmaksātu brīdinājumu par savu nodomu iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu. Gadījumā, ja parādnieks triju nedēļu laikā pēc brīdinājuma nodošanas pasta komersantam nav samaksājis parādu vai nav cēlis pamatotus iebildumus pret prasījumu, kreditors ir tiesīgs griezties tiesā ar pieteikumu par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu saskaņā ar Maksātnespējas likuma X nodaļas un Civilprocesa likuma 46.¹ nodaļas noteikumiem. Attiecībā uz maksātnespējas procesa izmaksām norādāms sekojošais. Maksātnespējas likuma 62.panta pirmajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas

¹² Maksātnespējas administrācijas 24.10.2017. vēstule Nr. 1-49n/125

priekšnoteikums ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas administrācijas speciāli izveidotajā kontā. Juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts (turpmāk – depozīts) ir naudas summa, kas jāiemaksā maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam. Depozīts nodrošina juridiskās personas maksātnespējas procesa finansēšanu, ja procesa gaitā atklāsies, ka pašam parādniekam nav mantas, vai manta ir mazāka par depozīta apmēru, un neviens nepiesakās šo procesu finansēt. Dokuments, kas apliecina depozīta samaksas veikšanu, ir jāpievieno maksātnespējas procesa pieteikumam.

Papildus norādām rekvizītus depozīta samaksai: 1) Saņēmējs: Maksātnespējas administrācija; 2) Juridiskā adrese: Mārstaļu iela 19, Rīga, LV-1050; 3) Reģ. Nr. 90001287943; 4) Valsts kase, kods: TREL LV22; 5) Konts: LV34TREL8190495015000 (Ekonomiskās klasifikācijas kods (EKK) F22010010); 6) Informācija, kas norādāma depozīta maksājuma rīkojumā: Par maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzēju - ja maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējs ir juridiskā persona - firma (nosaukums), reģistrācijas numurs; ja maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējs ir fiziskā persona - vārds, uzvārds, personas kods. Par juridisko personu, pret kuru tiek iesniegts maksātnespējas procesa pieteikums, maksājuma rīkojumā norāda firmu (nosaukumu) un reģistrācijas numuru.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.656 minimālā mēneša darba alga 2017.gadā ir 380 euro. Tāpat, saskaņā ar Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 3.punktu, par kreditora iesniegto juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu maksājama valsts nodeva 355,72 euro. Valsts nodevas maksājums jāveic Valsts kases kontā (LV55TREL1060190911200), norādot saņēmēju, tā reģistrācijas numuru, banku un bankas kodus un mērķi norādot datus maksātnespējas procesa identificēšanai. Tādējādi parādnieka maksātnespējas procesa ierosināšanas izmaksas kopā sastādīs 1115,72 euro.

Proti, kreditors juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumā norāda: 1) kreditora firmu (nosaukumu), reģistrācijas numuru un juridisko adresi; 2) parādnieka firmu (nosaukumu), reģistrācijas numuru un juridisko adresi; 3) maksātnespējas procesa pazīmi; 4) parādnieka juridisko adresi, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā.

Maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno pierādījumus par prasījuma pamatojumu un apmēru, brīdinājuma par nodomu iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu kopiju, dokumentus par brīdinājuma izsniegšanu vai nosūtīšanu (kvīti par dokumenta nosūtīšanu ar sūtījuma satura apliecinājumu), kā arī pieteikumā apliecina, ka parādnieks nav pret to cēlis pamatotus iebildumus. (*Maksātnespējas administrācijas skaidrojumi un atziņas 2017.01.-2017.07.*)

Par darba devēja maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu¹³

Kā darbiniekam iesniegt darba devēja maksātnespējas procesa pieteikumu un ar kādām izmaksām darbiniekam jāērķinās?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktu un 60. panta otro daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt darbinieks, kuram ir vai ir bijušas darba tiesiskās attiecības ar parādnieku, ja parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹ pantu juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu izskata tiesa pēc parādnieka (t.i., darba devēja) juridiskās adreses. Līdz ar to darbiniekam maksātnespējas procesa pieteikums ir jāiesniedz parādnieka juridiskās adreses piekritīgajā

¹³ Maksātnespējas administrācijas 13.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/92

tiesā. Informējam, ka piekritīgo tiesu var noskaidrot tīmekļa vietnē <https://tiesas.lv/tiesas/meklet>.

Juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma saturs ir noteikts Civilprocesa likuma 363.² pantā. Kreditoram (t.i., darbiniekam) maksātnespējas procesa pieteikumā nepieciešams norādīt:

- 1) kreditora – darbinieka, vārdu, uzvārdu, personas kodu un deklarēto dzīvesvietu;
- 2) parādnieka firmu (nosaukumu), reģistrācijas numuru un juridisko adresi;
- 3) maksātnespējas procesa pazīmi;

4) parādnieka juridisko adresi, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā.

Ja maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz darbinieks, pieteikumā kā maksātnespējas procesa pazīmi norāda Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktu, piemēram, parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu.

Papildus, darbiniekam iesniedzot juridiskas personas maksātnespējas procesa pieteikumu, pieteikumā jānorāda, par kādu laikposmu nav izmaksāta darba samaksa un kaitējuma atlīdzība un jāpievieno darba devēja izsniegta izziņa par darba samaksas un sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu apmēru, bet, ja darba devējs minēto izziņu nav izsniedzis, šo faktu norāda pieteikumā.

Iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu pievieno dokumentus, kas apliecina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu, kā arī maksātnespējas procesa depozīta samaksu. Līdz ar to darbiniekam, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, būs jāiemaksā valsts nodeva un maksātnespējas procesa depozīts. Informējam, ka likumdevējs attiecībā uz šādiem gadījumiem nav nedz noteicis darbiniekam vienkāršotu kārtību savu tiesību aizsardzībai, nedz atbrīvojis viņu no Civilprocesa likumā paredzētās valsts nodevas nomaksas.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktu par kreditora iesniegto juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu maksājama valsts nodeva 355,72 *euro* apmērā. Tajā pašā laikā atbilstoši Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajai daļai tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos. Ja personai ir piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss, šīs ziņas noteikti ir jāsniedz tiesai, norādot, ka pašvaldība pirms attiecīgā statusa piešķiršanas ir vispusīgi izvērtējusi personas mantisko stāvokli.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 62. panta otrajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas priekšnoteikums ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (t.i., 760 *euro*) Maksātnespējas administrācijas speciāli izveidotajā kontā (skatīt Maksātnespējas administrācijas tīmekļa vietni http://www.mna.gov.lv/lv/link_part_176/).

Tajā pašā laikā informējam, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 62. panta 7.¹ daļu tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot darbinieku no maksātnespējas procesa depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu. Proti, tiesa var lemt par darbinieka pilnīgu vai daļēju atbrīvošanu no depozīta samaksas, ja darbinieks, lai piedzītu no darba devēja neizmaksāto darba samaksu un citus maksājumus, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas ir izmantojis citus sev pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus - Civilprocesa likuma 50.¹ nodaļā paredzēto saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā vai Civilprocesa likuma ceturtajā sadaļā paredzēto prasības tiesvedības kārtību.

Rezultātā darbiniekam, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, jāreķinās ar izmaksām līdz pat 1 115,72 *euro* apmērā. Vienlaikus informējam, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 362.² panta 1¹ daļu maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt arī vairāki darbinieki kopā.

Tālāk mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka – darba devēja, maksātnespējas procesa pasludināšanu darbinieks saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta ceturto daļu administratoram iesniedz kreditora prasījumu pret parādnieku. Atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 2. punktam darbinieks iesniedz administratoram informāciju par darbinieka prasījumiem, aizpildot iepriekš minēto Ministru kabineta noteikumu 1. pielikumā norādīto veidlapu, un klāt pievienojot darbinieka prasījumu pamatojošus dokumentus. Pēc kreditoru prasījumu pārbaudes administrators pieņem pamatotu lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 7. punktu administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pienākums pēc nepieciešamības vērsties Maksātnespējas administrācijā ar iesniegumu par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem. Atbilstoši likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 10. panta pirmās daļas 1. punktam administrators iesniedz Maksātnespējas administrācijai iesniegumu par to darbinieku prasījumu apmierināšanu, kuru darba devējam pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process un kuri pieteikuši administratoram kreditora prasījumu un administrators pieņēmis lēmumu par katra kreditora prasījuma atzīšanu un iekļāvis to kreditoru prasījumu reģistrā. No darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem darbiniekiem var izmaksāt darba samaksu, atlīdzību par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu vai par cita veida apmaksātu prombūtni, atlaišanas pabalstu sakarā ar darba tiesisko attiecību izbeigšanos, kā arī kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību. Norādām, ka darbinieku prasījumu apmierināšana no darbinieku prasījumu garantiju fonda nav darba samaksas piedziņas līdzeklis, bet gan sava veida valsts sociālā palīdzība darbiniekam, kuram darba devējs maksātnespējas dēļ nav spējis samaksāt no darba tiesiskajām attiecībām izrietošos maksājumus. Tomēr šī palīdzība darbiniekam tiek sniegta maksātnespējas procesa ietvaros.

3.2. CITI JAUTĀJUMI

Par viedokļa sniegšanu¹⁴

1. Kā administratoram rīkoties, ja Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā juridiskās personas maksātnespējas procesā netika iesniegti kreditoru prasījumi vai parādnieks nokārtoja visas savas parādsaistības?

2. Gadījumā, ja maksātnespējas process tiek izbeigts sakarā ar to, ka parādnieks nokārtoja visas savas parādsaistības (vai likumā noteiktajā kārtībā netika pieteikti kreditoru prasījumi un, ja tādi bija, tie izbeidzās sakarā ar likumā noteikto noilgumu), vai tiek atjaunota parādnieka maksātspēja un parādnieka pārvaldes institūcijas darbība? Gadījumā, ja šajā gadījumā nav paredzēta parādnieka maksātspējas atjaunošana, kā var atjaunot parādnieka maksātspēju (īpaši ņemot vērā, ka parādniekam var būt manta, kuru administrators nevar realizēt kreditoru neesamības dēļ).

3. Vai administratoram ir tiesības realizēt parādnieka mantu, ja maksātnespējas procesā netika pieteikti kreditoru prasījumi un nav iespējams sagatavot un nosūtīt mantas pārdošanas plānu?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73.panta pirmo daļu kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Savukārt minētā panta otrajā daļā noteikts, ka gadījumā ja kreditors nokavējis Maksātnespējas likuma 73.panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts

¹⁴ Maksātnespējas administrācijas 02.11.2017. vēstule Nr. 1-49n/135

ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Nemot vērā minēto, atbilstoši Maksātnespējas likuma 73.pantā noteiktajam, lai kreditors pretendētu uz savu prasījumu, kas radušies līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, apmierināšanai, kreditoram ir pienākums iesniegt administratoram kreditora prasījumu. Savukārt, ja kreditors nokavē 73.pantā noteikto termiņu kreditora prasījuma iesniegšanai, viņš zaudē savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 119.panta pirmo daļu, ja 15 dienu laikā pēc tam, kad nosūtīts paziņojums par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi, nav saņemti kreditoru iebildumi, administrators iesniedz tiesai pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, pievienojot paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi.

Nemot vērā minēto, gadījumā, ja Maksātnespējas likuma 73.pantā noteiktajā laikā un kārtībā nav iesniegti kreditoru prasījumi pret parādnieku, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, administrators var iesniegt tiesā pieteikumu par parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanu, nepievienojot paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi, pamatojoties uz to, ka parādnieka maksātnespējas procesā nav pieteicies neviens kreditors.

Administratoram ir jāizvērtē faktiskie apstākļi un jāizlemj, kāda ir visefektīvākā administratora rīcība dotajā gadījumā.

Ja parādnieks ir maksātnespējīgs un viņam nav iespējams atjaunot maksātspēju, tad parādnieka manta ir pārdodama Maksātnespējas likumā noteiktā kārtībā un no iegūtajiem naudas līdzekļiem, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 118.panta pirmo daļu, vispirms ir sedzamas maksātnespējas procesa izmaksas, savukārt atlikusī naudas summa tiek sadalīta parādnieka dalībniekiem proporcionāli katra ieguldījuma lielumam (Maksātnespējas likuma 118.panta desmitā daļa). Pēc tam, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 119.panta pirmo daļu, tiesā ir iesniedzams pieteikums par parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Savukārt, ja faktiskie apstākļi norāda, ka parādnieks nav maksātnespējīgs, tad, iesniedzot tiesā pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, pieteikumā norādāms, ka parādniekam maksātnespējas procesā nav pieteicies neviens kreditors, tomēr parādniekam pieder manta, kas varētu būt par pamatu parādnieka tiesiskā stāvokļa atjaunošanai, kas ir bijis parādniekam pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Tomēr vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta pirmo daļu tiesa izbeidz juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu, noraidot maksātnespējas procesa pieteikumu vai izbeidzot maksātnespējas procesu. Līdz ar to jautājums par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu ir nodots tiesas kompetencē un tikai tā var lemt par minēto jautājumu.

Par administratora kompetenci pārbaudīt parādnieka grāmatvedības dokumentus¹⁵

Vai administrators ir uzskatāms par kvalificētu trešo personu likuma "Par grāmatvedību" 2. panta pirmās daļas izpratnē. Proti, vai gadījumos, kad administratoram juridiskās personas maksātnespējas procesā ir nodoti parādnieka grāmatvedības dokumenti, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darbījumiem un mantas stāvokli, pirms iesniegt tiesā prasību pret parādnieka pārstāvi – valdes locekli, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 72.¹ pantu, ir nepieciešams pieaicināt attiecīgu speciālistu? Vai arī administrators kā kvalificēta persona var un ir tiesīgs pats dot atzinumu par grāmatvedības dokumentu stāvokli?

Likuma "Par grāmatvedību" 2. panta pirmajā daļā noteikts, ka uzņēmuma pienākums ir kārtot grāmatvedību. Grāmatvedībā uzskatāmi atspoguļojami visi uzņēmuma saimnieciskie

¹⁵ Maksātnespējas administrācijas 21.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/98

darījumi, kā arī katrs fakts vai notikums, kas rada pārmaiņas uzņēmuma mantas stāvoklī. Grāmatvedību kārtotā, lai grāmatvedības jautājumos kvalificēta trešā persona varētu gūt patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma finansiālo stāvokli bilances datumā, tā darbības rezultātiem, naudas plūsmu noteiktā laikposmā, kā arī konstatēt katra saimnieciskā darījuma sākumu un izsekot tā norisei.

Šobrīd Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestajā maksātnespējas reģistrā ierakstītie administratori ir tiesīgi pildīt administratora pienākumus uz tiem izsniegta administratora sertifikāta pamata saskaņā ar Maksātnespējas likuma redakciju, kas bija spēkā līdz 2017. gada 6. janvārim un Ministru kabineta noteikumiem Nr. 1038 (zaudējuši spēku 2017. gada 6. janvārī). Iepriekš minētajā Maksātnespējas likuma redakcijā noteikts – lai persona saņemtu administratora sertifikātu, tai jānoklausās administratoru pretendentu apmācības kurss (15. panta pirmā daļa) un jāiziet administratora sertifikācija (16. panta otrā daļa).

Ministru kabineta noteikumu Nr. 1038 4. punktā noteikts, ka administratoru pretendentu apmācībās tiek apgūti šādi ar finanšu jomu saistīti priekšmeti – grāmatvedība un finanses, nodokļi un to administrēšana, ekonomika un komersantu pārvalde. Savukārt minēto noteikumu 36. punktā noteikts, ka administrators sertifikācijas eksāmenā risina jautājumu grāmatvedības jomā. No minētā var secināt, ka persona, kura ieguvusi administratora sertifikātu, ir apguvusi ar grāmatvedību un finansēm saistītus priekšmetus un ir sekmīgi nokārtojusi eksāmenu par grāmatvedības jautājumiem. Tātad administrators būtu uzskatāms par grāmatvedības jautājumos kvalificētu trešo personu likuma "Par grāmatvedību" 2. panta pirmās daļas izpratnē.

Maksātnespējas likumā paredzēta plaša administratora kompetence juridiskās personas maksātnespējas procesā. Administratora pienākums pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas ir nekavējoties uzsākt parādnieka dokumentu un mantas pilnu inventarizāciju un sastādīt parādnieka bilanci (Maksātnespējas likuma 65. panta 2. punkts). Turklāt administrators juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā organizē parādnieka grāmatvedības uzskaiti atbilstoši normatīvo aktu prasībām (Maksātnespējas likuma 26. panta piektā daļa). Tātad administrators kā profesionāls speciālists ir ne tikai kompetents izvērtēt parādnieka grāmatvedības dokumentus, bet tas ir viņa pienākums.

Maksātnespējas likuma 67. panta 13. punktā paredzētas administratora tiesības pieaicināt speciālistus, lai nodrošinātu efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesu. Līdz ar to administrators, izvērtējot parādnieka grāmatvedības dokumentu apjomu, sarežģītību un citus apstākļus ir tiesīgs pieaicināt attiecīgu speciālistu grāmatvedības dokumentu stāvokļa izvērtēšanai. Tomēr šāda lēmuma pieņemšana ir ekskluzīvā administratora kompetencē, un speciālista pieaicināšana nav administratora pienākums.

Maksātnespējas likuma 72.¹ pantā, kur paredzēta parādnieka valdes locekļu atbildība par dokumentu nenodošanu, noteikts, ka maksātnespējas procesā prasību pret valdes locekli parādnieka vārdā cēl konkrētā maksātnespējas procesa administrators. No visa iepriekš minētā izriet, ka administrators ir gan atbilstoši kvalificēts, gan tiesīgs patstāvīgi izvērtēt parādnieka grāmatvedības dokumentu stāvokli un pieņemt lēmumu par to, ka šie dokumenti ir tādā stāvoklī, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli, un minētā lēmuma pieņemšanai nav nepieciešams trešo personu – attiecīgu speciālistu, atzinums.

4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒKAS PROCESS

4.1. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA UZSĀKŠANA

Par informācijas sniegšanu¹⁶

Kā var uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5.panta pirmo daļu fiziskas personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākuma kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātnespēju.

Maksātnespējas likuma 127.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības. Kritēriji, lai personu uzskatītu par Latvijas nodokļu maksātāju, noteikti likumā "Par nodokļiem un nodevām" 14.panta 2.punktā, taču papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 127.panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams individuālajiem komersantiem.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 129.panta pirmajai daļai, parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no šādām fiziskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm:

1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro*;

2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*.

Vienlaikus piebilstams, ka, izvēloties uzsākt maksātnespējas procesu, ir jāreķinās, ka maksātnespējas process uzliek pienākumu gūt ienākumus, kā arī procesa rezultātā tiks atsavināta un pārdota īpašumā esošā manta. Tāpat jāņem vērā, ka maksātnespējas process nedzēš uzturlīdzekļu nemaksāšanas parādu un sodus no neatļautām darbībām.

Minētā panta otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas administrācijas speciāli izveidotajā kontā, kas vēlāk izmantojams administratora atlīdzības segšanai. Jāņem vērā, ka uzreiz ir jāiemaksā visa summa - to nevar maksāt pa daļām. Vienlaikus Maksātnespējas administrācija vērs uzmanību, ka fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams vai ir pārtraucams personai, uz kuru attiecas Maksātnespējas likuma 130.pantā noteiktie ierobežojumi. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 130.panta pirmajā daļā noteikto fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams personai: 1) kura pēdējo triju gadu laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir sniegusi apzināti nepatiesu informāciju saviem kreditoriem; 2) kura ir izlietojusi piešķirto kredītu līgumā neparedzētiem mērķiem, un par to ir stājies spēkā nolēmums krimināllietā; 3) kurai pēdējo 10 gadu laikā pirms šī fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir bijis pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros ir dzēstas saistības; 4) pēdējo piecu gadu laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas vai fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā ir stājies spēkā nolēmums krimināllietā, ar kuru konstatēts, ka parādnieks ir izvairījies no nodokļu samaksas.

Lai uzsāktu fiziskās personas maksātnespējas procesu, fiziskajai personai jāvēršas tiesā ar

¹⁶ Maksātnespējas administrācijas 11.09.2017. vēstule Nr. 1-49n/109

fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta nosacījumiem.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumā (atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²³ pantam) jānorāda:

1. parādnieka vārds, uzvārds, personas kods un deklarētā dzīvesvieta;
2. apstākļi, kuru dēļ fiziskā persona nav spējīga izpildīt saistības;
3. visas termiņā neizpildītās saistības un to summas;
4. visas saistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā;
5. visu to saistību kopējā summa, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā;
6. parādnieka mantas sastāvs, tajā skaitā parādnieka daļa laulāto kopīgajā mantā un citā kopīpašumā;
7. vai maksātnespējas procesam piemērojami Padomes Regulas Nr. 1346/2000 noteikumi (vai parādniekam ir kreditori vai manta citā Eiropas Savienības dalībvalstī).

Ir svarīgi uzsvērt, ka parādniekam jāspēj tiesā objektīvi pamatot, kāpēc tas nevarēs nokārtot savas parādsaistības. Pie šādiem apstākļiem lielākoties pieder apsvērums, ka personai no viņas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ nav tāda materiālā stāvokļa – mantas un ienākumu, kas ļautu saprātīgā termiņā pildīt uzņemtās saistības. Šim izvērtējumam – nesamērībai starp parādu un parādnieka mantu, ienākumiem – ir jābūt pierādāmam un pamatotam, bet gala lēmumu, protams, pieņem tiesa, lemjot, vai konkrētā fiziskā persona ir atzīstama par maksātnespējīgu.

No Maksātnespējas likuma izriet, ka fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no šādām procedūrām – bankrota procedūras (Maksātnespējas likuma XXVI nodaļa) un saistību dzēšanas procedūras (Maksātnespējas likuma XXVII nodaļa). Bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu. Saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības.

Vienlaikus piebilstams, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ otrās daļas nosacījumiem, fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apliecina pieteikumā norādīto informāciju, tostarp valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu. Neskatoties uz minētajā tiesību normā noteikto, norādāms, ka likumdevējs nav precīzi norādījis, kādi dokumenti vai izziņas ir jāiesniedz, lai pamatotu fiziskās personas maksātnespējas pieteikumā norādītās ziņas. Piemēram, faktu, ka fiziskajai personai ir nenokārtotas parādsaistības, kurām ir iestājies izpildes termiņš, apliecina aizdevuma līgums, brīdinājums par saistību piespiedu izpildi un citi dokumenti. Tāpat fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumam ir ieteicams pievienot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izziņu par personas deklarēto adresi, kas pierāda, ka fiziskajai personai ir tiesības vērsties konkrētajā tiesā, kā arī apliecina tiesisko saikni ar Latvijas Republiku.

Tiesas savā praksē bieži pieprasa iesniegt izziņas, kas liecina par personas mantisko stāvokli. Ar to ir saprotamas izziņas no publiskiem reģistriem, kas apliecina, vai uz fiziskās personas vārda ir reģistrēti transportlīdzekļi vai kustams/nekustams īpašums vai tai pieder kāda uzņēmuma kapitāldaļa (izziņas no zemesgrāmatu nodaļas vai Tiesu administrācijas par fiziskajai personai piederošiem īpašumiem, CSDD izziņa, nepieciešamības gadījumā - izziņa no Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras, Latvijas Centrālā depozitārija).

Ja parādnieks pieteikumu nevar sagatavot pats, tad papildu izmaksas sastādīs atlīdzība speciālistam, kuram šis uzdevums tiks uzticēts. Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu saskaņā ar Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 3.punktu jāmaksā valsts nodeva 71,14 *euro* apmērā. Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums iesniedzams tiesā pēc parādnieka deklarētās dzīves vietas, bet, ja tādas nav – pēc dzīves vietas. Tātad kopējā summa, kas nepieciešama, lai uzsāktu fiziskas personas maksātnespējas procesu šobrīd ir vismaz 831,14 EUR (valsts nodeva – 71,14 EUR un šobrīd esošās 2 minimālās

mēnešalgas 380,00 EUR apmērā).

Ziņu par to, vai tiesa maksātnespējas procesa pieteikumu pieņēmusi, varēs uzzināt jau nākamajā dienā, savukārt lēmumu par procesa uzsākšanu tiesa pieņem septiņu dienu laikā.

Civilprocesa likuma 362.²⁵ pants nosaka, ka ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc pieteikuma saņemšanas tiesnesis pieņems lēmumu:

1. par maksātnespējas procesa pieteikuma atstāšanu bez virzības;
2. par atteikšanos pieņemt maksātnespējas procesa pieteikumu;
3. par maksātnespējas procesa pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu tiesa izskata septiņu dienu laikā no tās ierosināšanas dienas. Pasludinot fiziskās personas maksātnespējas procesu, tiesa iecels arī maksātnespējas procesa administratoru. Jānorāda, ka tiesas spriedumu fiziskās personas maksātnespējas procesā pārsūdzēt nevarēs, taču par sastādīto spriedumu var iesniegt protestu. Izņēmums ir tiesas spriedums par pieteikuma noraidīšanu, ko var pārsūdzēt apelācijas kārtībā.

Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturētas tiesvedības pret parādnieku. Tas nozīmē to, ka tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespiesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā. Vienlaikus parādnieks bez administratora piekrišanas vairs nedrīkst uzņemties jaunas parādsaistības. Tāpat tiek apturēts arī parāda pieaugums. Parādniekam apstājas aizdevuma (kredīta) lietošanas procentu pieaugums, likumisko procentu pieaugums, līgumsoda pieaugums (tajā skaitā procentos izteikta līgumsoda pieaugums), kā arī nokavējuma naudas pieaugums. Nodokļu prasījumiem tiks apturēta tās nokavējuma naudas aprēķināšana, kura tiek noteikta kā procentu maksājums par nodokļu, nodevu un soda naudas samaksas termiņa nokavējumu.

Jāņem vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa rezultātā parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators. Tāpat parādniekam vairs nav tiesības bez administratora piekrišanas biežāk kā reizi mēnesī slēgt darījumus, kuru summa pārsniedz vienu minimālo mēneš algu.

Parādniekam pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir aizliegts veikt darbības, ar kurām tiek nodarīti zaudējumi kreditoriem.

Papildus informējam, ka Maksātnespējas administrācijas tīmekļa vietnē http://www.mna.gov.lv/faili/pub_59.pdf ir pieejams Maksātnespējas administrācijas apskats par fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu un saistību dzēšanas procedūras piemērošanu¹⁷

1. Kāds ir pieteikuma par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu saturs un tam pievienojamie dokumenti, kā arī, ja gadījumā fiziskajai personai ir mainīta deklarētā dzīvesvieta, pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu iesniedzams tiesā pēc piekritības saskaņā aktuālo deklarētās dzīvesvietas adresi?

2. Vai fiziskā persona ir tiesīga sagatavot un iesniegt tiesā pieteikumu par savas ģimenes maksātnespējas procesa pasludināšanu patstāvīgi, nevērojoties pie jurista? Vai fiziskajai personai šādā gadījumā jāapzina savas kredītsaistības un brīvā formā jāiesniedz tiesai lūgums uzsākt bankrota procedūru?

3. 2016.gadā tiesā iesniegts pieteikums par maksātnespējas procesa pasludināšanu, pamatojoties uz šādām parādsaistībām: dzīvokļa iegāde 70 000 euro apmērā 2007.gadā; kredīts mājokļa labiekārtošanai 5000 euro apmērā 2008.gadā; trīs aizdevumi 600 euro apmērā, kas radušies pusgadu pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas tiesā. Vai trīs aizdevumi, kas radušies pusgadu pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, ir uzskatāmi par darījumiem, kuru rezultātā parādnieks kļuvis par maksātnespējīgu? Vai tiesai tādēļ ir

¹⁷ Maksātnespējas administrācijas 05.10.2017. vēstule Nr. 1-49n/117

pamats izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu? Saistības par minētajiem trīs aizdevumiem radušās laikā, kad fiziskā persona nebija nodarbināta pastāvīgā darbā vai guva neregulārus ienākumus minimālās mēnešalgas apmērā. Šajā laikā fiziskajai personai nebija iespējams citādāk nokārtot savas saistības arī pret citiem kreditoriem. Šobrīd fiziskajai personai ir izbeigta bankrota procedūra un drīzumā jāiesniedz tiesā saistību dzēšanas plāns.

4. Vai ir iespējams uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja fiziskajai personai nav ienākumu, fiziskā persona nav nodokļu maksātāja, fiziskā persona vienīgos līdzekļus saņem no piešķirtā bērna pabalsta un maksātnespējas procesa izmaksas šādā gadījumā segtu fiziskās personas ģimenes locekļi?

1. Parādnieka pieteikuma par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu iesniegšanas noteikumi ir ietverti Maksātnespējas likuma 165.panta pirmajā daļā un Civilprocesa likuma 363.³⁵ pantā. Maksātnespējas likuma 165.panta pirmajā daļā ir paredzēts šāda pieteikuma iesniegšanas tiesiskais pamats un Civilprocesa likuma 363.³⁵ pantā paredzēti šāda pieteikuma iesniegšanas un izskatīšanas procesuālie jautājumi, tostarp, minētā panta ceturtajā daļā paredzēts, ka pieteikumam par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu parādnieks, kreditors vai administrators pievieno pierādījumus, kas apstiprina pieteikumā norādītos apstākļus. Prasības attiecībā uz pieteikuma par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu un tiem pievienojamo dokumentu saturu normatīvajos aktos nav paredzētas. Minētie dokumenti ir sagatavojami katra maksātnespējas procesa ietvaros individuāli atkarībā no saistību dzēšanas plānā norādīto saistību veida un rakstura, parādniekam izmantojot visus iespējamus līdzekļus, lai pierādītu saistību dzēšanas plāna vai arī visu tajā norādīto saistību izpildi pilnā apmērā. Piemēram, pievienojot rēķinus, maksājuma uzdevumus un bankas konta izdrukas.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²² panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu atbilstoši parādnieka pieteikumam tiesa izskata pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, pēc dzīvesvietas. Civilprocesa likumā nav paredzēta tiesas piekritības maiņa, ja uzsāktā fiziskās personas maksātnespējas procesā parādnieks maina savu dzīvesvietu. Līdz ar to pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu iesniedzams tiesā, kur ir ierosināta maksātnespējas procesa lieta, proti, tiesā, kura atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²² panta pirmajai daļai bija piekritīga izskatīt fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdī.

2. Ģimenes maksātnespējas procesā piemērojami fiziskās personas maksātnespējas procesa noteikumi (Maksātnespējas likuma D sadaļa un Civilprocesa 46.² nodaļa).

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktam personas, kuras vēlas īstenot ģimenes maksātnespējas procesu, tiesā iesniedz vienu parādnieka un Maksātnespējas likumā noteikto ieinteresēto personu kopīgu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu un uz tā pamata tiek ierosināta viena maksātnespējas lieta.

Lai uzsāktu fiziskās personas maksātnespējas procesu, parādniekam jāvērsas tiesā ar pieteikumu un tam pievienojamiem dokumentiem, ievērojot Civilprocesa likuma 363.²³ pantā ietvertos noteikumus. Šajos noteikumos nav paredzēts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma sagatavošanai parādniekam būtu pienākums vērsties pie jurista. Līdz ar to fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu parādnieks ir tiesīgs sagatavot patstāvīgi un vērsties pēc palīdzības pie jurista vienīgi nepieciešamības gadījumā.

Maksātnespējas administrācija papildus vērš uzmanību šādiem ar fiziskās personas maksātnespējas procesa īstenošanas priekšnoteikumiem saistītiem jautājumiem.

Maksātnespējas likuma 127.panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 129.panta pirmajai daļai parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no šādām fiziskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm:

1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro*;

2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*.

Termiņš “nodokļu maksātājs” tiek detalizētāk skaidrots likuma “Par nodokļiem un nodevām” 14.pantā. Proti, Latvijas Republikas likumos noteiktos nodokļus (nodevas) maksā iekšzemes nodokļu maksātāji (rezidenti) un ārvalstu nodokļu maksātāji (nerezidenti). Norādām, ka nodokļu likumos fiziskā persona tiks uzskatīta par rezidentu, ja:

1) šīs personas deklarētā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā vai

2) šī persona uzturas Latvijas Republikā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā, kas sākas vai beidzas taksācijas gadā, vai

3) šī persona ir Latvijas pilsonis, ko ārzemēs nodarbina Latvijas Republikas valdība.

Nodokļu maksātāja piesaiste pie noteiktas valsts nozīmē to, ka uz personu attiecināmi konkrētas valsts rezidentam piemērojamie nodokļu maksāšanas noteikumi un likuma “Par nodokļiem un nodevām” 14.panta otrās daļas 1.,2. vai 3.punkts. Nodokļu maksātāja statusu apliecina Latvijas Republikas Valsts ieņēmumu dienesta izziņa par to, ka konkrētā persona ir reģistrēta nodokļu maksātāja reģistrā.

Maksātnespējas likuma 129.panta otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depoziņa, kas tiks izmantots administratora vienreizējās atlīdzības segšanai, iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas administrācijas speciāli izveidotajā kontā (skat. <http://www.mna.gov.lv/lv/rekviziti/>).

Atbilstoši Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 3.punktam par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā jāmaksā valsts nodeva 71,14 *euro* apmērā. Saskaņā ar Tiesu administrācijas publicēto informāciju ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu apmērs, iesniedzot pieteikumu tiesā, ir 4,70 *euro* (skat. http://www.ta.gov.lv/UserFiles/Faili/Zinojums_izlikšanai_interneta_17122013_iedzivotajiem.pdf).

Vienlaikus Maksātnespējas administrācija vērš uzmanību, ka fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams vai ir pārtraucams personām, uz kurām attiecas Maksātnespējas likuma 130.pantā noteiktie ierobežojumi.

3. Maksātnespējas likuma 153.pantā paredzēto saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumu konstatēšana ir tiesas kompetencē (Civilprocesa likuma 363.³¹ panta otrā daļa un 363.³⁶ panta pirmās daļas 4.punkts), līdz ar to vērtējumu par minēto situāciju var sniegt vienīgi tiesa.

Maksātnespējas administrācija vērš uzmanību, ka Maksātnespējas likuma 153.panta 1.punktā paredzētais ierobežojums saistību dzēšanas procedūras piemērošanai izpaužas kā darījumu slēgšana noteiktā laika posmā ar diviem atšķirīgiem iznākumiem, kuru iestāšanos parādnieks apzinājās vai, kuru iestāšanos parādniekam vajadzēja apzināties. Proti, tā ir darījumu slēgšana, kuras rezultātā parādnieks kļūst maksātnespējīgs un darījumu slēgšana, kuras rezultātā tiek nodarīti zaudējumi kreditoriem.

Darījumu apzināta slēgšana, kuras rezultātā parādnieks kļūst maksātnespējīgs var būt, cita starpā, tie gadījumi, kad parādnieks apzināti vēlas izmantot fiziskās personas maksātnespējas procesu pretēji Maksātnespējas likumā paredzētajam mērķim. Darījumu slēgšana situācijā, kurā parādniekam vajadzēja apzināties, ka šādu darījumu noslēgšanas rezultātā viņš kļūs maksātnespējīgs, savukārt var izpausties situācijās, kad parādnieka ienākumi darījuma noslēgšanas brīdī nav bijuši pietiekami saistību segšanai tam paredzētajā laikā un parādnieks nav veicis no sevis atkarīgās darbības, lai savu ienākumu apjomu palielinātu.

Tomēr jāņem vērā, ka Maksātnespējas likuma 153.panta 1.punktā paredzēto ierobežojumu konstatēšanai būtisks ir šo darījumu slēgšanas periods, kā arī to cēloniskais sakars ar rezultātu -maksātnespējas iestāšanos vai zaudējumu rašanos kreditoriem. Līdz ar to Maksātnespējas likuma 153.panta 1.punktā paredzētie ierobežojumi attiecas uz tiem

darījumiem, kas slēgti tikai šajā normā noteiktajā laika periodā un tieši veicinājuši maksātnespējas iestāšanos vai zaudējumu rašanos kreditoriem.

4. Kā jau minēts iepriekš, Maksātnespējas likuma 127.panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības.

Attiecīgi, ja fiziskā persona pēdējo sešu mēnešu laikā nav bijusi nodokļu maksātājs, fiziskajai personai fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams.

Termiņš "nodokļu maksātājs" tiek detalizētāk skaidrots likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14.pantā. Proti, Latvijas Republikas likumos noteiktos nodokļus (nodevas) maksā iekšzemes nodokļu maksātāji (rezidenti) un ārvalstu nodokļu maksātāji (nerezidenti). Norādām, ka nodokļu likumos fiziskā persona tiks uzskatīta par rezidentu, ja:

1) šīs personas deklarētā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā vai

2) šī persona uzturas Latvijas Republikā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā, kas sākas vai beidzas taksācijas gadā, vai

3) šī persona ir Latvijas pilsonis, ko ārzemēs nodarbina Latvijas Republikas valdība.

Nodokļu maksātāja piesaiste pie noteiktas valsts nozīmē to, ka uz personu attiecināmi konkrētas valsts rezidentam piemērojamie nodokļu maksāšanas noteikumi un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14.panta otrās daļas 1.,2. vai 3.punkts. Nodokļu maksātāja statusu apliecina Latvijas Republikas Valsts ieņēmumu dienesta izziņa par to, ka konkrētā persona ir reģistrēta nodokļu maksātāja reģistrā.

Maksātnespējas likuma 139.panta 1.punktā un 160.panta 2.punktā paredzēts, ka fiziskajai personai maksātnespējas procesa laikā ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, taču Maksātnespējas likumā nav sniegts pieļaujamo ienākumu gūšanas veidu uzskaitījums un attiecīgi no minētajām normām neizriet, ka fiziskajai personai maksātnespējas procesā jāgūst ienākumi vienīgi darba algas veidā. Tādēļ par ienākumiem var tikt atzīti arī parādniekam izmaksājamie valsts sociālās apdrošināšanas pabalsti, uz kuriem saskaņā ar Civilprocesa likuma 595.panta otro daļu piemērojami noteikumi par piedziņas vēršanu uz darba samaksu, t.i., pabalsti, ko veido valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Maksātnespējas likumā nav noteikts, cik lielā apmērā fiziskajai personai jāgūst ienākumi maksātnespējas procesa laikā. Tomēr parādnieka ienākumiem jābūt pietiekamiem, lai segtu fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas (Maksātnespējas likuma 139.panta 6.punkts un 160.panta 4.punkts). Tāpat jāņem vērā, ka parādnieks var tikt atbrīvots no neizpildītajām saistībām, izpildot saistību dzēšanas plānu, kas atbilstoši Maksātnespējas likuma 155.panta ceturtajai iespējams tad, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā katru mēnesi novirza kreditoriem ne mazāk kā vienu trešdaļu no minimālās mēnešalgas apmēra (šobrīd 380 *euro*), t.i, 126,66 *euro*.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5.panta pirmo daļu, fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Tātad fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir, ievērojot kreditoru mantiskās intereses, sniegt parādniekam otro iespēju - iespēju atjaunot maksātspēju un atgriezties civiltiesiskajā aprītē kā pilnvērtīgam tās dalībniekam.

Tomēr, jāņem vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas process nav tikai otrās iespējas sniegšana maksātnespējīgam parādniekam, bet tam ir arī „audzinoša” funkcija (*skat.* Bērziņš G. Maksātnespējas problēma. Kur mums jāvirzās šajā jomā?; <http://www.tb.lv/quo-vadimus/gaidis-berzins-maksatnespejas-problema-kur-mums-javirzas-saja-joma>).

Atbilstoši „audzinošajai teorijai” parādnieks maksātnespējas procesa laikā ir pakļauts dažādiem ierobežojumiem, turklāt tam ir jāpilda zināmi nosacījumi, lai to izpildes rezultātā saņemtu atbrīvošanu no saistībām vai citus „labumus”, kas tam paredzēti saskaņā ar Maksātnespējas likumu. Ņemot vērā to, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa

regulējumam ir raksturīgas „audzinošās funkcijas” iezīmes, Maksātnespējas likumā noteiktie pienākumi saistībā ar kreditoru prasījumu apmierināšanu ir jāpilda parādniekam personīgi, tostarp, pienākumi attiecībā uz maksātnespējas procesa izmaksu segšanu. Pieļaujot, ka cita persona parādnieka vietā veic maksājumus maksātnespējas procesa izmaksu segšanai, fiziskās personas maksātnespējas procesam zustu jēga, jo tādējādi cita persona uzņemtos atbildību par maksātnespējīgā subjekta darbības sekām.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu¹⁸

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 129.panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas administrācijas speciāli izveidotajā kontā.

Atbildot uz Vēstuli, Maksātnespējas administrācija informē, ka likums neparedz, ka depozīta iemaksu var veikt tikai parādnieks – fiziskā persona, līdz ar to depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā var iemaksāt jebkura cita persona, maksājuma uzdevumā norādot fiziskās personas vārdu, uzvārdu un personas kodu, par kuru tiek veikta depozīta iemaksa.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta izmaksu¹⁹

Kādā veidā var saņemt iemaksāto fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu, ja tika izbeigts maksātnespējas process? Kā iesniegt sūdzību par maksātnespējas procesa administratora rīcību maksātnespējas procesā.

Maksātnespējas likuma 129.panta trešajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu šā likuma 171.panta pirmajā daļā noteikto administratora atlīdzību.

Savukārt Maksātnespējas likuma 129.panta ceturtajā daļā noteikts, ja fiziskās personas maksātnespējas process netiek pasludināts, depozīts atmaksājams fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam.

Maksātnespējas likuma 129.panta piektajā daļā noteikts, ka kārtību, kādā juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts iemaksājams Maksātnespējas administrācijas speciāli izveidotajā kontā un izmaksājams juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, administratoram vai Valsts kasei nosaka Ministru kabinets.

Ministru kabineta noteikumu Nr.88 25.punktā noteikti gadījumi, kādos fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts atmaksājams maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, ja fiziskās personas maksātnespējas process netiek pasludināts.

Ja maksātnespējas process ir ticis pasludināts, fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts nav atmaksājams, bet gan ir izmantojams, lai segtu Maksātnespējas likuma 171.panta pirmajā daļā noteikto maksātnespējas procesa administratora atlīdzību.

Maksātnespējas likuma 176.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka kreditors, komercsabiedrība (tiesiskās aizsardzības procesā), fiziskā persona (šīs personas maksātnespējas procesā), parādnieka pārstāvis (juridiskās personas maksātnespējas procesā) vai trešā persona, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, var iesniegt Maksātnespējas administrācijai sūdzību par administratora rīcību.

Saskaņā ar Maksātnespējas administrācijas 176.panta otro daļu kreditors, komercsabiedrība (tiesiskās aizsardzības procesā), fiziskā persona (šīs personas maksātnespējas procesā), parādnieka pārstāvis (juridiskās personas maksātnespējas procesā) vai trešā persona, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, sūdzību iesniedz triju mēnešu laikā no dienas, kad

¹⁸ Maksātnespējas administrācijas 26.10.2017. vēstule Nr. 1-49n/130

¹⁹ Maksātnespējas administrācijas 01.11.2017. vēstule Nr. 1-49n/133

konstatēta rīcība, ar kuru aizskartas kreditora, fiziskās personas, parādnieka pārstāvja vai trešās personas tiesības. Ja tiesiskās aizsardzības process vai maksātnespējas process ir izbeigts, sūdzību var iesniegt ne vēlāk kā gada laikā no attiecīgā procesa izbeigšanas dienas.

Līdz ar to Maksātnespējas administrācija norāda, ka sūdzība par maksātnespējas procesa administratora rīcību ir iesniedzama Maksātnespējas administrācijā trīs mēnešu laikā no dienas, kad konstatēta rīcība ar kuru aizskartas tiesības, bet ne vēlāk kā gada laikā pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas dienas.

4.2. PARĀDNIKA TIESĪBAS UN PIENĀKUMI

Par parādnieka pienākumu nodot visus savus naudas līdzekļus administratoram²⁰

Par Maksātnespējas likuma 139.panta 2.punkta piemērošanu, proti, vai šī tiesību norma uzliek par pienākumu parādniekam nodot visus savus naudas līdzekļus administratoram, piemēram, norēķinu konta atlikumu uz maksātnespējas procesa pasludināšanas dienu vai parādnieka rīcībā var būt atstāti naudas līdzekļi iztikai, nepārsniedzot parādnieka saņemto algu.

Maksātnespējas likuma 139.panta 2.punkts noteic, ka viens no parādnieka pienākumiem ir ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas nodot administratoram savus naudas līdzekļus. Kaut arī pirmšķietami 139.panta 2.punkts imperatīvi paredz parādniekam nodot visus savus naudas līdzekļus administratora rīcībā, tomēr likumdevēja mērķis nav bijis parādnieku maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdī atstāt bez iztikas līdzekļiem. Proti, minētā tiesību norma būtu skatāma kontekstā ar Maksātnespējas likuma 139.panta 7.punktu, kas paredz parādnieka pienākumu pēc administratora pieprasījuma nodot administratora pārvaldījumā savu mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu atbilstoši Civilprocesa likuma normām, un mantu, kas viņam būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.

No iepriekš minētajām Maksātnespējas likuma normām izriet, ka parādnieka pienākums ir izpildīt administratora pieprasījumu, nododot tā pārvaldījumā visu savu mantu, t.sk. naudas līdzekļus. Ja parādnieka naudas līdzekļi atrodas bankas kontā, tad tie jāpārskaita uz administratora norādīto kontu, savukārt, ja personai ir skaidra nauda, tad tā jānodod ar pieņemšanas – nodošanas aktu. Tomēr Maksātnespējas administrācija vērš uzmanību, ka parādniekam, ja tā rīcībā ir tikai ikmēneša ienākumi, kas nepieciešami, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas, parādniekam būtu šo likumā noteikto 10 dienu laikā jāvēršas pie administratora ar skaidrojumu un to pamatojošiem dokumentiem, ka konkrētie līdzekļi, kas ir parādnieka rīcībā, nepieciešami iepriekš minētā mērķa īstenošanai. Maksātnespējas administrācijas ieskatā Maksātnespējas likuma 139.panta 2.punkta regulējums attiecināms uz gadījumiem, kad parādnieka rīcībā ir kāda veida uzkrājumi.

Par parādnieka ieņēmumiem Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtās daļas izpratnē²¹

Vai ģimenes valsts pabalsts, bērnu kopšanas pabalsts, uzturlīdzekļi, kurus izmaksā viens no vecākiem vai Uzturlīdzekļu garantiju fonds, apbedīšanas pabalsts par viena no vecāka nāvi, darbavietas izmaksāts pabalsts bērnam, kurš uzņemies viena no vecāka bērnu rīkošanu, mirušā darbavietas pabalsts, kuru ieskaita bērna norēķinu kontā, atlaišanas pabalsts un veselības apdrošināšanas prēmija ir parādnieka ienākumi Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtās

²⁰ Maksātnespējas administrācijas 04.08.2017. vēstule Nr. 1-49n/103

²¹ Maksātnespējas administrācijas 16.10.2017. vēstule Nr. 1-49n/122

daļas izpratnē vai tās ir naudas summas, uz kurām nevar vērst piedziņu saskaņā ar Civilprocesa likuma 596. pantu.

[1] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. panta ceturto daļu parādniekam ir pienākums saistību dzēšanas procedūras laikā novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai. Tāpat norādām, ka Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtdaļa paredz, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas. Kaut arī minētā norma *expressis verbis* ir attiecināma uz bankrota procedūru, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, normā norādītais, ka kreditoru prasījumu apmierināšanai nav novirzāma Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteiktā manta un 596. pantā minētās summas, ir attiecināms arī uz saistību dzēšanas procedūru.

Civilprocesa likuma 596. pantā ir noteiktas atsevišķas ienākumu kategorijas, uz kurām nevar vērst piedziņu, t.i., atsavināt piespiedu kārtā. Attiecīgi piedziņa nav vēršama uz atlaišanas pabalstu, apbedīšanas pabalstu, vienreizēju pabalstu mirušā laulātajam, valsts sociālajiem pabalstiem, valsts atbalstu ar celiakiju slimam bērnam, apgādnieka zaudējuma pensiju, atlīdzību par apgādnieka zaudējumu u.c. ienākumu kategorijām. Tādējādi likumdevējs ir aizsargājis Civilprocesa likuma 596. pantā minētās ienākumu kategorijas no piedziņas vēršanas arī maksātnespējas procesa ietvaros.

[1.1] Atbilstoši Civilprocesa likuma 595. panta otrajai daļai likumdevējs ir paredzējis, ka attiecībā uz sociālās apdrošināšanas pabalstiem ir piemērojami noteikumi par piedziņas vēršanu uz darba samaksu, proti, kreditoriem ir novirzāmi līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no sociālās apdrošināšanas pabalstiem (valsts pensija, maternitātes pabalsts u.tml.). Tādējādi likumdevējs ir paredzējis mehānismu piedziņas vēršanai uz sociālajiem apdrošināšanas pabalstiem, bet sociālo pabalstu piedziņai šāds mehānisms nav izveidots.

Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta pirmās daļas 1. un 2. punktu **ģimenes valsts pabalsts** un **bērnu kopšanas pabalsts** ir valsts sociālie pabalsti. Līdz ar to saskaņā ar Civilprocesa likuma 596. panta 1. punktu uz tiem nav vēršama piedziņa. Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 6. panta otro daļu ģimenes valsts pabalstu piešķir par katru bērnu, kas ir vecumā no viena gada līdz 15 gadiem, vai ir vecāks par 15 gadiem, mācās vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē un nav stājies laulībā. Šī pabalsta mērķis ir nodrošināt pastāvīgu atbalstu ģimenēm, kurās aug bērni, tādējādi tas tiek izmaksāts, lai sniegtu ģimenēm materiālu atbalstu bērna vajadzību apmierināšanai. Savukārt atbilstoši Valsts sociālo pabalstu likuma 7. panta 1¹ daļai bērna kopšanas pabalstu piešķir personai, kura kopj bērnu līdz divu gadu vecumam, un tā mērķis ir palīdzēt ģimenēm ar bērniem, kompensējot ienākumu zudumu sakarā ar to, ka bērna māte vai tēvs kopj bērnu.²² Līdz ar to gan ģimenes valsts pabalsta, gan bērna kopšanas pabalsta mērķis ir sniegt finansiālu atbalstu ģimenēm ar bērniem.

Tāpat saskaņā ar Civilprocesa likuma 596. panta 1. punktu piedziņa nav vēršama uz **atlaišanas pabalstu** un **apbedīšanas pabalstu**.

[1.2] Norādām, ka **darba devējs var izsniegt pabalstu gan darbiniekam (radnieku vai tuvinieku nāves gadījumā), gan radniekiem un tuviniekiem (darbinieka nāves gadījumā)**. Tās ir darba devēja tiesības, nevis pienākums. Šāds darba devēja pabalsts nav uzskaitīts Civilprocesa likuma 596. pantā un tādējādi ir uzskatāms par darbinieka – parādnieka ienākumiem Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtdaļas izpratnē, no kuriem ir novirzāma viena trešdaļa kreditoru prasījumu apmierināšanai.

[1.3] Attiecībā uz **uzturlīdzekļu maksājumiem** bērniem norādām, ka Civilprocesa likuma 596. panta 5. punktā ir noteikts, ka piedziņu nevar vērst uz bērna uzturlīdzekļiem

²² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 3. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-527/2010 13. paragrāfs. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departament3/2010/ska_527_2010.pdf (skatīts 2017. gada 13. oktobrī).

Ministru kabineta noteikto minimālo bērna uzturlīdzekļu apmērā. Attiecīgi saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 37 katra vecāka pienākums ir katru mēnesi nodrošināt saviem bērniem minimālos uzturlīdzekļus – bērniem līdz septiņu gadu vecumam 25% apmērā no valstī noteiktās minimālās algas (95 *euro*) un bērniem no septiņu gadu vecuma sasniegšanas līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai 30% apmērā no valstī noteiktās minimālās algas (114 *euro*). Attiecīgi atkarībā no bērna vecuma, kreditoru prasījumu apmierināšanai var novirzīt uzturlīdzekļus tajā daļā, kas pārsniedz minimālo uzturlīdzekļu apmēru.

Tajā pašā laikā attiecībā uz uzturlīdzekļu novirzīšanu kreditoru prasījumu apmierināšanai norādām, ka saskaņā ar Civillikuma 179. panta pirmo daļu vecāku pienākums ir samērā ar viņu spējām un mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt. Papildus norādīts, ka strīdus par uzturlīdzekļiem bērnam izšķir tiesa. Tādējādi par uzturlīdzekļiem ir atzīstami naudas līdzekļi, kurus maksā viens no vecākiem un kas ir izlietojami bērna uzturam, t.i., ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanai, bērna kopšanai un viņa izglītošanai un audzināšanai (Civillikuma 177. panta ceturtdaļa).

Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmajai daļai tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Proti, visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Bērna tiesību aizsardzības likuma 10. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka katram bērnam ir jāsaņem atbilstošs uzturs, apģērbs un pajumte. Tādējādi, ņemot vērā, ka saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 17. panta 1. punktu viens no bāriņtiesu pienākumiem ir aizstāvēt bērna vai aizgādībā esošās personas personiskās un mantiskās intereses un tiesības, tad informējam, ka bāriņtiesa situācijā, kad parādnieks iziet saistību dzēšanas procedūru no tiem līdzekļiem, kas ir paredzēti parādnieka nepilngadīgā bērna uzturam, varētu saskatīt bērna tiesību un interešu nesamērīgu aizskārumu.

[1.4] Iesniegumā cita starpā lūgts sniegt viedokli, vai apdrošināšanas prēmija ir uzskatāma par parādnieka ienākumiem Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtdaļas izpratnē. Ņemot vērā, ka saskaņā ar likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 1. panta 11. punktu apdrošināšanas prēmija ir apdrošināšanas līgumā noteiktais maksājums par apdrošināšanu, tad apdrošināšanas prēmija nevar tikt uzskatīta par parādnieka ienākumiem. Tajā pašā laikā parādniekam var tikt izmaksāta **apdrošināšanas atlīdzība**, kas ir apdrošinājuma summa, tās daļa vai cita par apdrošināšanas gadījumu izmaksājamā summa vai nodrošināmie pakalpojumi atbilstoši apdrošināšanas līgumam (likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 1. panta 3. punkts).

Norādām, ka apdrošināšanas atlīdzība nav uzskatāma par valsts piešķirtu pabalstu, bet gan par civiltiesiska darījuma rezultātā saņemtu atlīdzību. Tā kā apdrošināšanas atlīdzības izmaksas priekšnoteikums ir apdrošināšanas prēmijas samaksa, tā nav pielīdzināma regulāriem ienākumiem, kuru gūšana atkarīga no parādnieka iespējām. Līdz ar to apdrošināšanas atlīdzība ir uzskatāma par maksātnespējas procesa laikā iegūtu mantu, kas būtu realizējama bankrota procedūras laikā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 147. pantu. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtajai daļai visas parādnieka mantas realizācija un no tās iegūto līdzekļu novirzīšana kreditoru prasījumu apmierināšanai tiek veikta bankrota procedūras ietvaros. Ņemot vērā Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto, ka viens no fiziskās personas maksātnespējas mērķiem ir pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana no parādnieka mantas, kārtība, ka parādnieka manta tiek pilnībā novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā. Tādējādi, ja saistību dzēšanas procedūras laikā fiziskā persona saņem, piemēram, dāvinājumu, mantojumu, vai cita veida mantiskas vērtības kā apdrošināšanas atlīdzību, šī parādnieka manta tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai.

Vienlaikus jāņem vērā, ka apdrošināšanas atlīdzība tiek izmaksāta, iestājoties konkrētam apdrošināšanas gadījumam. Piemēram, apdrošinot risku kritisku slimību gadījumiem, apdrošināšanas atlīdzība tiek izmaksāta, ja apdrošinātā persona saslimst ar kādu no smagām

saslimšanām. Tādā gadījumā Maksātnespējas administrācijas ieskatā kreditoru tiesības saņemt sava prasījuma apmierinājumu ir jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 111. pantā nostiprināto valsts pienākumu aizsargāt cilvēku veselību. Valsts pienākums aizsargāt cilvēku veselību ietver trīs atšķirīgus valsts pienākumus: pienākums ievērot (respektēt), aizsargāt un nodrošināt (īstenot) tiesības uz veselības aizsardzību. Pienākums respektēt pieprasa valsti atturēties no tiešas vai pastarpinātas iejaukšanās cilvēka veselības tiesību īstenošanā, tostarp arī no tādām darbībām, kas ierobežo katras personas iespējas pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Proti, ikvienai personai zināmās robežās ir tiesības veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamu savas veselības nodrošināšanai. Tiesības uz veselību ir jāsaprot kā tiesības baudīt dažādus pasākumus, preces, iekārtas un nosacījumus, kas vajadzīgi, lai realizētu augstāko sasniedzamo veselības standartu.²³ Tādējādi parādniekam ir tiesības saņemto apdrošināšanas atlīdzību izlietot, lai realizētu augstāko sasniedzamo veselības standartu. Novirzot parādnieka saņemto apdrošināšanas atlīdzību kreditoru prasījumu apmierināšanai var tikt nesamērīgi ierobežotas parādnieka iespējas rūpēties par savas veselības aizsardzību. Tajā pašā laikā norādām, ka kreditoru tiesības saņemt savu prasījumu apmierinājumu un parādnieka tiesības rūpēties par savas veselības aizsardzību katrā situācijā jāvērtē individuāli.

[2] Vienlaikus jāņem vērā, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta trešo daļu lēmumu par parādnieka atbrīvošanu no atlikušajām saistībām, kas norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, pieņem tiesa, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru. Tādējādi tiesas kompetencē ir vērtēt, vai konkrētās summas ir atzīstamas par parādnieka ienākumiem Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtās daļas izpratnē vai tās summas, uz kurām nevar vārst piedziņu saskaņā ar Civilprocesa likuma 596. pantu.

4.3. SAISTĪBU DZĒŠANAS PROCEDŪRA

Par saistību dzēšanas plānu²⁴

Vai, piemērojot Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 2. punktu, papildus ir jāpiemēro arī norma par vienu trešdaļu?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. panta pirmo daļu saistību dzēšanas plāna termiņš un saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoriem veicamie maksājumi ir tieši atkarīgi no parādnieka ienākumu apjoma. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 50 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, fiziskās personas saistību dzēšanas plāna termiņš ir seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras paskaidrošanas dienas.

Maksātnespējas likuma 155. panta trešā daļas 2. punkts nosaka, ka, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā daļā noteikto saistību apmēru, kā saistību dzēšanas plāna termiņš nosakāms viens gads un seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras paskaidrošanas dienas, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 20 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas.

Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtajai daļai, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās

²³ Olsena S. 111. pants. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Grām.: Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011, 628. -629. lpp.

²⁴ Maksātnespējas administrācijas 13.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/93

mēnešalgas mēnesī.

Vēršama uzmanība, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 160. pantu parādniekam ir pienākums pildīt saistību dzēšanas plānu un gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Vienlaikus atbilstoši Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punktam saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.

Tādējādi Maksātnespējas administrācija norāda, ka, sistēmiski skatot minētās normas, fiziskajai personai saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoru prasījumu segšanai mēnesī jānovirza viena trešdaļa no faktiskajiem ienākumiem (ja faktiskie ienākumi ir 800 *euro* mēnesī, viena trešdaļa ir 266,66 *euro*). Vienlaikus jāņem vērā, ka kreditoru prasījumu segšanai novirzāmo ienākumu apmērs jebkurā gadījumā nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas (ņemot vērā, ka 2017. gadā minimālā mēnešalga ir 380 *euro*, viena trešdaļa ir 126,67 *euro*).

Līdz ar to konkrētajā gadījumā, ja, piemērojot Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 2. punktu, kreditoram novirzāmā summa ir mazāka par vienu trešdaļu no parādnieka ienākumiem, tad šādā situācijā netiek ievērotas Maksātnespējas likuma prasības, tostarp prasība pēc iespējas pilnīgāk segt kreditoru prasījumus. Parādniekam ir jāievēro Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā nostiprinātais labticības princips, atbilstoši kuram parādnieks nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos. Papildus norādāms, ka atkarībā no kreditoriem novirzāmās summas ir atkarīgs saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņš, un vienlaicīgi nevar piemērot vairākas Maksātnespējas likuma 155. panta daļas.

Par nodokļu administrācijas prasījuma dzēšanu²⁵

Vai pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas tiek dzēsti arī Valsts ieņēmumu dienesta veiktā audita rezultātā aprēķinātie nodokļu maksājumi, nokavējuma nauda un soda nauda?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. panta pirmo daļu kreditoru prasījumi pret parādnieku ir iesniedzami administratoram Maksātnespējas likuma XIII nodaļā ("Kreditoru prasījumi") noteiktajā kārtībā. Proti, kreditoru prasījumi (tostarp, arī nodokļu administrācijas prasījumi) pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Savukārt Maksātnespējas likuma 73. panta vienpadsmitajā daļā ir precizēts, ka nodokļu administrācijas prasījumi, kuri radušies pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas un ir tieši saistīti ar parādnieka darījumiem, kas veikti līdz dienai, kad pasludināts maksātnespējas process, ir piesakāmi kā kreditora prasījumi Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā. Tādējādi nodokļu administrācija par veiktā audita rezultātā aprēķinātajiem nodokļu maksājumiem, nokavējuma naudu un soda naudu iesniedz kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktajā kārtībā.

Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktā noteikts, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plānā tiek norādīti tie kreditori, kuri savus prasījumus ir iesnieguši Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros. Ņemot vērā minēto, ja nodokļu administrācijas prasījums nav ticis apmierināts bankrota procedūras ietvaros, tad to norāda saistību dzēšanas plānā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta pirmo daļu, ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās šīs personas saistības tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas.

²⁵ Maksātnespējas administrācijas 14.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/94

Tajā pašā laikā atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajai daļai pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu, prasījumi no neatļautas darbības, nodrošinātais prasījums, ja parādnieks ir saglabājis par šā prasījuma nodrošinājumu kalpojošo mājokli, ciktāl šā likuma 148.pantā minētā vienošanās nenosaka citādi, un prasījumi par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā un Krimināllikumā paredzētajiem sodiem, kā arī kompensācija par radīto kaitējumu. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienesta prasījumi nav uzskaitīti Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā kā vieni no prasījuma veidiem, kas netiek dzēsti pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Papildus informējam, ka kārtību, kādā nodokļu administrācija aprēķina soda naudu un nokavējuma naudu regulē likums "Par nodokļiem un nodevām", tādējādi ne aprēķinātā soda nauda, ne nokavējuma nauda nav sodi, kas ir paredzēti Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā un Krimināllikumā, un tādējādi uz tiem neattiecas Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā noteiktie ierobežojumi.

Nemot vērā minēto, ja parādnieks ir godprātīgi veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas tiek dzēsti arī Valsts ieņēmumu dienesta veiktā audita rezultātā aprēķinātie nodokļu maksājumi, nokavējuma nauda un soda nauda.

Vienlaikus atgādinām, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 172. panta ceturtais daļas 2. punktu un šā panta piekto daļu parādniekam ir pienākums fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā veikt kārtējo nodokļu un nodevu maksājumus no tiem līdzekļiem, ko parādnieks ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai.

Par saistību dzēšanas plānu²⁶

Vai, piemērojot Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 1. vai 2. punktu, parādnieks var paredzēt ikmēneša maksājumu kreditoriem, kas ir mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. panta pirmo daļu fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņš un saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoriem veicamie maksājumi ir tieši atkarīgi no parādnieka ienākumu apjoma. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 50 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, fiziskās personas saistību dzēšanas plāna termiņš ir seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta trešajai daļai, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā daļā noteikto saistību apmēru, saistību dzēšanas plāna termiņš ir nosakāms divos veidos. Protī, viens gads no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 35 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas (Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 1. punkts) vai viens gads un seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 20 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas (Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 2. punkts).

Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtajai daļai, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt Maksātnespējas likuma 155. panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi

²⁶ Maksātnespējas administrācijas 05.09.2017. vēstule Nr. 1-49n/107

vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī.

Vēršama uzmanība, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 160. pantu parādniekam ir pienākums pildīt saistību dzēšanas plānu un gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Vienlaikus atbilstoši Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punktam saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.

Tādējādi, sistēmiski skatot minētās normas, fiziskajai personai saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoru prasījumu segšanai mēnesī jānovirza viena trešdaļa no faktiskajiem ienākumiem. Vienlaikus jāņem vērā, ka kreditoru prasījumu segšanai novirzāmo ienākumu apmērs jebkurā gadījumā nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas (ņemot vērā, ka 2017. gadā minimālā mēnešalga ir 380 *euro*, viena trešdaļa ir 126,67 *euro*).

Līdz ar to, ja, piemērojot Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 1. vai 2. punktu, kreditoram novirzāmā summa ir mazāka par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas, kā arī mazāka par vienu trešdaļu no parādnieka ienākumiem, tad šādā situācijā netiek ievērotas Maksātnespējas likuma prasības, tostarp prasība pēc iespējas pilnīgāk segt kreditoru prasījumus. Parādniekam ir jāievēro Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā nostiprinātais labticības princips, atbilstoši kuram parādnieks nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.

4.4. CITI JAUTĀJUMI

Par nenodrošināto kreditoru, kura prasījums ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās²⁷

1. Vai administrators var atzīt nenodrošinātā kreditora prasījumu, kas ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās;

2. Vai nenodrošinātais kreditors, kura prasījums atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, ir iekļaujams saistību dzēšanas plānā un vai parādniekam ir pienākums minētajam kreditoram veikt ikmēneša maksājumus, ja nosacījums, no kura atkarīgs, vai kreditors varēs realizēt savas prasījuma tiesības, nav iestājies;

3. Ja parādniekam nav jāveic ikmēneša maksājumi kreditoram, kura prasījums ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, kā ir aprēķināms saistību dzēšanas plāna termiņš, proti, vai kreditora prasījums, kurš ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, ir iekļaujams kopējā kreditoru prasījumu apmērā.

[1] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajai daļai kreditoru prasījumi pret parādnieku fiziskās personas maksātnespējas procesā ir iesniedzami administratoram Maksātnespējas likuma XIII nodaļā noteiktajā kārtībā. Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtās daļas 5.¹ punktā ir noteikts, ka kreditori savā iesniegumā administratoram par kreditora prasījuma atzīšanu citu starpā norāda, vai kreditors atzīstams par tādu, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, kā arī prasījuma apmēru un datumu (ja tāds ir zināms), līdz kuram nosacījumam jāiestājas.

Maksātnespējas likums nenosaka, kāda veida kreditors (nodrošinātais vai nenodrošinātais kreditors) var iesniegt kreditora prasījumu, kurš atkarīgs no nosacījuma iestāšanās. No minētā izriet, ka administrators var atzīt arī tādu nenodrošinātā kreditora prasījumu, kas ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās.

[2] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktu saistību dzēšanas plānā tiek norādīti tie kreditori, kuri savus prasījumus ir iesnieguši Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota

²⁷ Maksātnespējas administrācijas 06.11.2017 vēstule Nr. 1-49n/137

procedūras ietvaros, kā arī šādu kreditoru prasījumu apmērs. Papildus atbilstoši šā panta otrās daļas 7. punktam jānorāda arī kreditoriem izmaksājamās summas apmērs un izmaksas grafiks saistību dzēšanas procedūrā.

Maksātnespējas administrācijas ieskatā, kreditora prasījums, neatkarīgi no tā, ka uz paziņojuma par bankrota procedūras pabeigšanas un saistību dzēšanas plāna sagatavošanas brīdi nosacījums, no kura ir atkarīga nenodrošinātā kreditora prasījuma esamība, nav iestājies, tomēr būtu norādāms saistību dzēšanas plānā atbilstoši Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktam. Tajā pašā laikā šāds kreditora prasījums nav jāatspoguļo maksājumu grafikā (Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 7. punkts).

Ja iestāsies nosacījums, kura rezultātā kreditors tomēr iegūs savas prasījuma tiesības pret parādnieku (gadījumā, ja galvenais parādnieks savas saistības pārstās pildīt), tad attiecīgi šis kreditora prasījums ir iekļaujams saistību dzēšanas plāna maksājuma grafikā, izdarot nepieciešamos grozījumus saistību dzēšanas plānā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 162. pantu. Papildus jāņem vērā, ka, ja galvenais parādnieks kādu laiku savas saistības ir pildījis, tad kreditora prasījumu vajadzēs precizēt, ņemot vērā to parāda daļu, kas jau ir tikusi segta ārpus parādnieka maksātnespējas procesa.

[3] Ņemot vērā, ka kreditors, kurš ir atzīstams par tādu, kura prasījums ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, ir norādāms saistību dzēšanas plānā, tad atbilstoši Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktam šī kreditora prasījums ir iekļaujams kopējā kreditoru prasījumu apmērā.

Par pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas noslēgtajiem līgumiem²⁸

1. Vai parādnieks fiziskās personas maksātnespējas procesā ir tiesīgs turpināt pildīt finanšu līzings līgumu un nekustamā īpašuma pirkuma līgumu uz nomaksu, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 134.panta otrās daļas 4.punktu, un veikt maksājumus no divām trešdaļām no saviem ikmēneša ienākumiem;

2. kas notiek ar šādu saistību dzēšanas procedūras laikā īpašumā iegūtu mantu;

3. vai administratoram ir jāparedz kādas darbības saistībā ar šādu mantu, uz kuru īpašuma tiesības vēl nav iegūtas.

[1] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 128.panta pirmajai daļai fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot šīs nodaļas noteikumus.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 96.pantu administratora kompetencē ietilpst parādnieka slēgto darījumu izvērtēšana. Administrators Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā ir tiesīgs kreditoru kopuma interesēs celt tiesā prasību par parādnieka slēgto darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Mantas/preču iegāde uz pēcapmaksu ir darījuma veids, kas tiek izmantots bieži, un, ja vien šāds darījums nav ticis noslēgts, lai radītu finansiālu kaitējumu parādniekam un attiecīgi radītu zaudējumus kreditoriem, nav pamata atzīt šādu darījumu par spēkā neesošu.

No Maksātnespējas likuma 101.panta izriet, ja parādnieka noslēgtais līgums fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā nav izpildīts vai ir izpildīts daļēji, administrators ir tiesīgs pieprasīt tā izpildi no otra līgumslēdzēja vai arī vienpusēji atkāpties no šā līguma. Parādniekam ir tiesības izpildīt līgumu, ja šāda rīcība nesamazina kreditoru prasījumu apmierināšanai novirzāmos aktīvus. Savukārt, ja parādnieks vienpusēji atkāpjas no līguma izpildes, otram līgumslēdzējam ir tiesības iesniegt savu kreditora prasījumu administratoram. Līdz ar to atbilde uz jautājumu, vai parādnieks ir tiesīgs turpināt pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas noslēgts līgumus, ir apstiprinoša.

²⁸ Maksātnespējas administrācijas 22.11.2017. vēstule Nr. 1-49n/136

Tomēr vienlaikus vēršama uzmanība, ka maksātnespējas procesa administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26.panta otro daļu ir pienākums nodrošināt likumīgu un efektīvu maksātnespējas procesa norisi. Līdz ar to administratoram kā savas nozares speciālistam katrā konkrētā situācijā jāspēj pieņemt ekonomiski pamatotu lēmumu, kas ir vērsts uz kreditoru kopuma interešu ievērošanu. Ņemot vērā visus lietā esošos faktiskos apstākļus, nepieciešams izvērtēt, vai izdevīgāk būtu turpināt pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas noslēgtā līguma izpildi vai vienpusēji no tā atkāpties.

Atbilstoši Civillikuma 1589.pantam vienpusēja atkāpšanās no līguma pielaižama tikai tad, kad tā pamatota ar paša līguma raksturu, vai kad zināmos apstākļos atļauj likums, vai arī kad tāda tiesība bijusi noteikta pielīgta.

Maksātnespējas likuma 101.pantā nav noteikts, ka atkāpšanās sekas ir līguma atzīšana par spēkā neesošu no noslēgšanas brīža, tas ir, līgumslēdzēju šāda tiesiskā stāvokļa atjaunošana, kāds bija pirms līguma noslēgšanas – restitūcija. No kā savukārt var secināt, ka Maksātnespējas likuma 101.pants nepiešķir administratoram tiesības prasīt atpakaļ to, kas saskaņā ar tiesiski noslēgto līgumu ir izpildīts, bet gan atbrīvo puses no turpmāka līguma izpildījuma.

Līdz ar to, ja administrators konstatē, ka noslēgtais līgums rada parādnieka kreditoriem negatīvas sekas, vienpusēji atkāpjoties no pirkuma līguma, tiktu radīta situācija, kas paredzētu parādniekam iespēju kreditoru prasījumu segšanai novirzīt lielāku naudas summu. Turpretī tāda rīcība kā šāda līguma izpildes turpināšana būtu vērtējama kā nelabticīga, jo tādējādi vienam konkrētam kreditoram (otrai līgumslēdzēja pusei), paredzot, ka tam maksātnespējas procesa ietvaros tiks segtas visas saistības pilnā apmērā, tiktu radīti labvēlīgāki apstākļi attiecībā pret pārējiem kreditoriem, kuri savus prasījumus ir pieteikuši likumā noteiktajā kārtībā.

Šeit jāņem vērā Maksātnespējas likuma 6.panta 2.punktā nostiprinātais kreditoru vienlīdzības princips, kas noteic, ka kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar tiesībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas.

Tāpat, izvērtējot noslēgto pirkuma līgumu, uz kura pamata maksātnespējas procesa ietvaros tiek veikti līzinga maksājumi, administrators var nonākt pie secinājuma, ka šāda līguma izpildes turpināšana ir ekonomiski pamatota un kreditoru kopuma interesēm atbilstoša, piemēram, situācijā, ja konkrētā manta (piemēram, automašīna) parādniekam nepieciešama peļņas gūšanai.

[2-3] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 92.panta pirmās daļas 5.punktu parādnieka manta šā likuma izpratnē ir juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā cita tiesiski iegūta manta. No minētā kopsakarā ar Maksātnespējas likuma 128.panta pirmo daļu izriet, ka arī saistību dzēšanas procedūras laikā iegūtā manta ir uzskatāma par parādnieka mantu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 128.panta ceturtajai daļai bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta (tas ir, visa Maksātnespējas likuma 92.pantā minētā manta) un no tās iegūtie naudas līdzekļi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Ņemot vērā Maksātnespējas likuma 5.panta pirmajā daļā noteikto, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir, tai skaitā, pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana no parādnieka mantas, kārtība, ka parādnieka manta tiek pilnībā novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā.

Ievērojot minēto, secināms, ja saistību dzēšanas procedūras laikā fiziskā persona savā īpašumā iegūst mantu (t.sk. automašīnu vai nekustamo īpašumu), administratoram tā būtu jāpārdod un saņemtie ienākumi jāsadala parādnieka kreditoriem Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā.

Savukārt, ja izpildās kāds no Maksātnespējas likuma 128.panta ceturtajā daļā norādītajiem izņēmuma gadījumiem, piemēram, manta parādniekam nepieciešama viņa personīgajā ikdienas darbā, sagādājot iztikai vajadzīgos līdzekļus, tā nav realizējama saistību dzēšanas procedūras ietvaros.

Attiecībā uz to, vai administratoram jāparedz kādas darbības saistībā ar mantu, uz kuru īpašuma tiesības vēl nav iegūtas, norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 92.pantā noteiktajam manta kas nav iegūta parādnieka īpašumā nav uzskatāma par parādnieka mantu un šādas neiegūtas mantas atsavināšana maksātnespējas procesa ietvaros nav paredzēta.

Par atgūto pārmaksāto iedzīvotāju ienākuma nodokli²⁹

Vai pie ienākumiem, no kuriem viena trešdaļa tiek novirzīta saistību dzēšanas plāna izpildei, ir pieskaitāms arī atgūtais pārmaksātais iedzīvotāju ienākuma nodoklis par iesniegtajām 2014. gada un 2015. gada ienākumu deklarācijām?

Ņemot vērā to, ka Maksātnespējas likums nosaka atšķirīgu rīcību ar atgūto parādnieka mantu un parādnieka ienākumiem, būtu jānošķir nodokļa pārmaksa, kas veidojusies gadā, kad parādniekam pasludināts maksātnespējas process, un pēc tam, no nodokļa pārmaksas, kas veidojusies pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Nodokļu pārmaksa, kas veidojusies pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, viennozīmīgi atbilst parādnieka mantas jēdzienam, neatkarīgi no tā, ka fiziskā persona savas tiesības prasīt nodokļa pārmaksu no nodokļu administrācijas ir izmantojusi jau pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 93. panta pirmās daļas 1. punktā noteikto manta, kas iekļaujas parādnieka mantā, pamatojoties uz prasījuma tiesībām pret trešajām personām, ir atzīstama par atgūto mantu, kas ir daļa no parādnieka mantas kopuma (Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 3. punkts). Pēc analogijas arī tā manta, uz kuru tiesības fiziskajai personai radušās pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas un ko fiziskajai personai ir tiesības pieprasīt atmaksāt no valsts budžeta, pielīdzināma Maksātnespējas likuma 93.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktajai mantai. Tādēļ gadījumā, ja fiziskā persona atgūst nodokļu pārmaksu par laika periodu pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, visa atgūtā manta (nodokļu pārmaksa) novirzāma kreditoriem.

Savukārt attiecībā uz nodokļu pārmaksu, uz kuru tiesības radušās pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, norādāms, ka Maksātnespējas likumā noteikta sevišķa kārtība rīcībai ar parādnieka ienākumiem. Proti, atšķirībā no parādnieka mantas, kas tiek pilnā apmērā izmantota kreditoru prasījumu segšanai, divas trešdaļas no saņemtajiem ienākumiem parādniekam ir tiesības paturēt savu un apgādībā esošo personu uzturēšanas izmaksu segšanai. Parādniekam ir tiesības pēc saviem ieskatiem rīkoties ar to ienākumu daļu, kas paliek viņa rīcībā, tai skaitā viņam ir tiesības iesaistīties civiltiesiskajā apgrozībā un veikt gan darbības, kas vērstas uz ienākumu gūšanu, gan segt nepieciešamos izdevumus. Šādā gadījumā nodokļa pārmaksa tiks atmaksāta, pamatojoties uz parādnieka veiktām darbībām un īstenotiem maksājumiem (iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksa; samaksas veikšana par saņemtajiem ārstniecības pakalpojumiem; izglītības iestādes sniegto pakalpojumu apmaksa) jau pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Ņemot vērā šo apstākli, kā arī faktu, ka nodokļu pārmaksa veidojusies, parādniekam darbojoties ar tiem naudas līdzekļiem, ko saskaņā ar Maksātnespējas likumu viņam ir tiesības paturēt savā rīcībā, nodokļu pārmaksa šādā gadījumā atzīstama par parādnieka ienākumiem. Attiecīgi kreditoriem ir novirzāma tikai viena trešdaļa no valsts budžeta saņemtajiem naudas līdzekļiem.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa ierosināšanu³⁰

Vai uzņēmuma, kas ir mikrouzņēmuma nodokļa maksātājs, darbinieks atbilst apzīmējuma "persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanas ir Latvijas nodokļu maksātājs"?

²⁹ Maksātnespējas administrācijas 25.09.2017. vēstule Nr. 1-49n/112

³⁰ Maksātnespējas administrācijas 21.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/97

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 127.panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības. Persona ir nonākusi finansiālās grūtībās, ja (1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro* vai (2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*.

Termiņš "nodokļu maksātājs" tiek detalizētāk skaidrots likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. pantā. Proti, Latvijas Republikas likumos noteiktos nodokļus (nodevas) maksā iekšzemes nodokļu maksātāji (rezidenti) un ārvalstu nodokļu maksātāji (nerezidenti). Norādām, ka nodokļu likumos fiziskā persona tiks uzskatīta par rezidentu, ja:

- 1) šīs personas deklarētā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā vai
- 2) šī persona uzturas Latvijas Republikā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā, kas sākas vai beidzas taksācijas gadā, vai
- 3) šī persona ir Latvijas pilsonis, ko ārzemēs nodarbina Latvijas Republikas valdība.

Nodokļu maksātāja piesaiste pie noteiktas valsts nozīmē to, ka uz personu attiecināmi konkrētas valsts rezidentam piemērojamie nodokļu maksāšanas noteikumi un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. panta otrās daļas 1., 2. vai 3. punkts. Nodokļu maksātāja statusu apliecina Latvijas Republikas Valsts ieņēmumu dienesta izziņa par to, ka konkrētā persona ir reģistrēta nodokļu maksātāja reģistrā.

Tādējādi, ja atbilstat kādam no iepriekš uzskaitītajiem rezidenta kritērijiem, un Jūsu parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, kopā pārsniedz 5000 *euro* vai sakarā ar pierādāmiem apstākļiem Jums nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kas kopā pārsniedz 10 000 *euro* un, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, tad Jums var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu.

5. PARĀDNIEKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Par parādnieka ieķīlātās mantas pārdošanu³¹

Ja parādnieka maksātnespējas procesā nav iespējams pārdot debitoru parākus (prasījuma tiesības kā ieķīlātā manta) vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, vai administratoram lēmums par turpmāko rīcību ar parādnieka ieķīlāto mantu jāpaziņo tikai nodrošinātajam kreditoram vai visiem kreditoriem?

Maksātnespējas likuma 116.panta 3.¹ daļā, cita starpā, ir noteikts, ka ja administrators nevar vienoties ar nodrošināto kreditoru par turpmāko rīcību ar mantu, tajā skaitā par mantas pārdošanu bez izsoles, vai konstatē Maksātnespējas likuma 111.panta septītajā daļā minēto apstākli, lēmumu par turpmāko rīcību ar ieķīlāto, par nodrošinājumu kalpojošo parādnieka mantu pieņem administrators un paziņo par to nodrošinātajam kreditoram Maksātnespējas likuma 81.pantā noteiktajā kārtībā. Ja nodrošinātajam kreditoram ir iebildumi attiecībā uz saņemtajām ziņām, nodrošinātais kreditors tos izsaka Maksātnespējas likuma 82.pantā noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 111.panta septīto daļu, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators izslēdz to no mantas pārdošanas plāna un nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem Maksātnespējas likuma 81.pantā noteiktajā kārtībā.

No minētā izriet, ka gadījumā, ja parādnieka ieķīlāto mantu nav iespējams pārdot vai

³¹ Maksātnespējas administrācijas 04.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/89

mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators izslēdz to no mantas pārdošanas plāna un paziņo par to nodrošinātajam kreditoram Maksātnespējas likuma 81.pantā noteiktajā kārtībā.

Par parādnieka mantas izsolēm maksātnespējas procesā³²

1. Vai līdz brīdim, kad stājās spēkā tiesiskais regulējums par elektroniskajām izsolēm maksātnespējas procesā un tiesiskais regulējums, kas paredz, ka nodrošinājums netiek atmaksāts, ja neviens izsoles dalībnieks izsolē nesola, administratoram izsolē, kurā neviens izsoles dalībnieks nesola, ir jā sastāda akts par nenotikušu izsoli un jā lūdz parakstīties uz šī izsoles akta izsoles dalībniekiem (rada sekas, ka tiek zaudēts nodrošinājums)? Vai gadījumā, ja šādā situācijā izsoles dalībnieki atsakās parakstīt izsoles aktu, administratoram bija nepieciešams izsoles aktā izdarīt attiecīgu atzīmi? Vai šādā gadījumā administratoram bija nepieciešams pieaicināt liecinieku šāda akta parakstīšanai, ja, izņemot administratoru, neviens to nav parakstījis?

2. Kādas darbības administrators veic izsoles laikā? Ja izsoles aktā tiek norādīts izsoles sākuma laiks un izsoles noslēguma laiks, vai šajā laika posmā ietilpst tikai dalībnieku veiktie solījumi vai arī citas darbības?

3. Kāda ir citu administratoru prakse gadījumos, kad uz izsoli ierodas izsoles dalībnieki, kuri reģistrējušies izsolei, bet nesola? Vai tiek sastādīts izsoles akts? Vai šādu izsoles aktu paraksta izsoles dalībnieki?

Normatīvais regulējums, ar ko ieviestas elektroniskās izsoles, stājās spēkā 2015. gada 1. jūlijā, savukārt elektroniskās izsoles maksātnespējas procesā tiek rīkotas no 2016. gada 1. janvāra (Civilprocesa likuma pārejas noteikumu 106. punkts). 2015. gada 1. martā stājās spēkā grozījumi Maksātnespējas likumā, saskaņā ar kuriem Maksātnespējas likuma 115. panta piektajā daļā tika noteikts - ja neviens izsoles dalībnieks izsolē nesola, nekustamā īpašuma pirkuma nodrošinājums netiek atmaksāts, bet to ieskaita parādnieka mantā. Ņemot vērā iepriekš minēto un iesniegumā norādīto, Maksātnespējas administrācija sniegs viedokli, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma redakciju, kas bija spēkā līdz 2015. gada 28. februārim, un attiecīgo Civilprocesa likuma redakciju, kas bija spēkā līdz brīdim, kad tika ieviestas elektroniskās izsoles.

[1] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 115. panta trešajā daļā noteikto, administrators veic Civilprocesa likumā noteiktās tiesu izpildītāja darbības saistībā ar parādnieka mantas izsoli maksātnespējas procesā.

Civilprocesa likuma 614. panta pirmajā daļā noteikti gadījumi, kad izsole atzīstama par nenotikušu. Proti, izsoli atzīst par nenotikušu, ja:

- 1) izsolē nav ieradies neviens solītājs;
- 2) neviens no tiem, kas ieradušies izsolē, nepārsola sākumcenu;
- 3) nosolītājs noteiktā termiņā nesamaksā visu summu, kas no viņa pienākas.

Iesniegumā norādītā situācija, kad neviens no izsoles dalībniekiem nesola, ir atbilstoša Civilprocesa likuma 614. panta pirmās daļas 2. punkta noteikumiem, proti, neviens no tiem, kas ieradušies izsolē, nepārsola sākumcenu. Līdz ar to situācijā, kad neviens no solītājiem izsolē nesola, administratoram izsole jāatzīst par nenotikušu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 614. panta otro daļu par to, ka izsole uzskatāma par nenotikušu, administrators ieraksta aktā un paziņo personām, kas ieradušās uz izsoli, kā arī parādniekam un nekustamā īpašuma īpašniekam, ja šīs personas nav bijušas klāt izsolē. Kā redzams, iepriekš minētajā tiesību normā nav *expressis verbis* noteikts, ka minēto aktu nepieciešams parakstīt personām, kas ieradušās uz izsoli. Tiesību doktrīnā ir atzīts, ka paziņojumu par to, ka izsole uzskatāma par nenotikušu, administrators izdara mutiski. Turklāt

³² Maksātnespējas administrācijas 05.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/90

administratoram sastādītajā aktā nav jānorāda, kādas personas ieradušās uz izsoli, ja tās nav parādnieks vai nekustamā īpašuma īpašnieks.³³ No minētā izriet, ka personu, kuras ieradušās uz izsoli, paraksti uz akta nav nepieciešami, un akts kā dokuments iegūst juridisku spēku, ja to paraksta administrators. Turklāt šāda administratora kompetence izriet arī no administratora statusa izsolē. Proti, saskaņā ar normatīvo regulējumu administrators ir persona, kura rīko un vada izsoli, un sastāda aktu kā faktus fiksējošu dokumentu par izsoles gaitu. Secīgi izriet, ka administratoram nav nepieciešams pieaicināt trešās personas kā lieciniekus akta parakstīšanai.

[2] Detalizēta izsoles kārtība regulēta Civilprocesa likuma 608. pantā. Proti, pirms izsoles personas, kuras ieradušās uz izsoli, uzrāda administratoram personu un pilnvarojumu (pārstāvības tiesības) apliecinošus dokumentus un iesniedz šo dokumentu kopijas. Uzsākot izsoli, administrators nosauc pārdodamo nekustamo īpašumu, izsoles sākumcenu un nosaka izsoles soli, ne mazāku par vienu procentu un ne lielāku par 10 procentiem no nekustamā īpašuma izsoles sākumcenas, kā arī informē, vai izsoles cena aplikama ar pievienotās vērtības nodokli un kāda ir šīs cenas aplikamā vērtība. Pēc tam administrators jautā izsoles dalībniekiem, vai kāds sola vairāk. Kamēr vien turpinās pārsolīšana, solītāju solītās cenas administrators paziņo mutvārdos un ieraksta izsoles aktā, norādot solītāja vārdu un uzvārdu (Civilprocesa likuma 608. panta pirmā daļa). Pārsolīšanai beidzoties, administrators trīs reizes jautā, vai neviens nesola vairāk. Ja pēc trešās reizes neseko pārsolījums, administrators izdara piesitienu un paziņo, ka pārsolījumus vairs nepieņem un izsolāmais nekustamais īpašums ir pārdots (Civilprocesa likuma 608. panta trešā daļa).

No minētajām tiesību normām nepārprotami secināms, ar kādu darbību sākas izsole, kādas darbības tajā ietilpst, un ar kādu darbību izsole beidzas. Proti, izsole sākas ar brīdi, kad administrators nosauc pārdodamo nekustamo īpašumu un izsoles sākumcenu un nosaka izsoles soli. Sekojoši izsolē ietilpst izsoles dalībnieku solījumi. Izsole beidzas ar brīdi, kad administrators konstatē, ka neviens izsoles dalībnieks nesola vairāk, un paziņo, ka nekustamais īpašums ir pārdots.

Civilprocesa likumā nav noteikta kārtība, kādā norit izsole, kurā neviena no personām, kuras ieradušās uz izsoli, nesola. Skaidrs, ka šāda izsole sākas saskaņā ar Civilprocesa 608. panta pirmajā daļā noteikto kārtību. Kā tas iepriekš jau norādīts, izsole, kurā neviens nesola, ir atzīstama par nenotikušu. Tātad analogiski, ievērojot Civilprocesa likuma 608. panta trešajā daļā noteikto izsoles pabeigšanas kārtību, izsole, kurā neviena no personām, kuras uz to ieradušās, nesola, beidzas ar brīdi, kad administrators mutiski paziņo izsoles dalībniekiem, ka izsole ir atzīstama par nenotikušu, un šo faktu fiksē aktā, kas jā sastāda saskaņā ar Civilprocesa likuma 614. panta otro daļu.

[3] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas administrācija ir Maksātnespējas administrācija ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos. Maksātnespējas administrācijas kompetencē neietilpst administratoru profesionālās darbības ietvaros veikto darbību un pieņemto lēmumu apkopošana. Līdz ar to Maksātnespējas administrācija norāda, ka tās rīcībā nav informācijas par to, kāda ir citu administratoru prakse gadījumos, kad personas, kas ieradušās uz izsoli, nesola.

³³ Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61.–86. nodaļa). Autoru kolektīvs Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 464. lpp.

Par atgūto mantu un administratora atlīdzību juridiskās personas maksātnespējas procesā³⁴

1. Vai juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts, kas būtībā ir atgūti naudas līdzekļi uz parādnieka prasījumu tiesību pamata pret Maksātnespējas administrāciju, ir pieskaitāms atgūtajai mantai?

2. Kādā apmērā izmaksājama Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 1.punktā paredzētā administratora atlīdzība, ja mainījies minimālās mēnešalgas apmērs?

[1] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 62.panta ceturtajai daļai, ja juridiskās personas maksātnespējas process netiek pasludināts vai tiek finansēts no parādnieka līdzekļiem, vai kreditori nolemj turpināt juridiskās personas maksātnespējas procesu, depozīts atmaksājams juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam. Saskaņā ar Ministru kabineta 2015.gada 24.februāra noteikumu Nr.88 "Kārtība, kādā iemaksā un izmaksā depozītu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesā" 10.punktu, ja juridiskās personas maksātnespējas process pasludināts saskaņā ar parādnieka maksātnespējas procesa pieteikumu, šo noteikumu 6.punktā minēto iesniegumu Maksātnespējas administrācijā iesniedz administrators (2. pielikums). Depozīts ieskaitāms parādnieka kontā, kuru administrators izmanto pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas līdz juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanai.

No minētajām normām izriet, ka Maksātnespējas likuma 62.panta ceturtajā daļā paredzētajos gadījumos juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts tiek ieskaitīts parādnieka mantā nevis uz parādnieka prasījuma tiesību pamata, bet, pamatojoties uz Maksātnespējas likumā noteikto kārtību rīcībai ar naudas līdzekļiem, ko iemaksājis pats parādnieks juridiskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanai. Turklāt jāņem vērā, ka parādniekam atmaksātais juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts atmaksas brīdī nav uzskatāms par atgūtu, jo visu laiku kopš maksātnespējas procesa uzsākšanas minētie naudas līdzekļi atrodas Maksātnespējas administrācijas speciāli izveidotajā kontā, piesaistot attiecīgajam maksātnespējas procesam, kuru izlietošana ir atkarīga no Maksātnespējas likumā paredzēto priekšnoteikumu iestāšanās.

Ievērojot minēto, parādniekam atmaksātais juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts neatbilst nevienam no Maksātnespējas likuma 93.panta pirmajā daļā paredzētās mantas veidiem un 93.panta otrajā daļā paredzētajiem naudas līdzekļiem, kas pielīdzināmi atgūtajai mantai, kā rezultātā parādniekam atmaksātais juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts nav uzskatāms par atgūto mantu Maksātnespējas likuma izpratnē.

[2] Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 1.punktā paredzētā administratora atlīdzība tiek noteikta atbilstoši uz Darba likuma 61.panta otrās daļas pamata izdotajos un spēkā esošajos Ministru kabineta noteikumos ietvertajam minimālās mēneša darba algas apmēram normāla darba laika ietvaros. Nav šaubu, ka Ministru kabineta 2013.gada 27.augusta noteikumu Nr.665 „Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi” 2.punkts, kurā ietverts minimālās mēnešalgas apmērs, ir publisko tiesību norma un, ka vispārēji publiskajās tiesībās jaunajai tiesību normai ir tūlītējs spēks. Proti, jaunā tiesību norma piemērojama tiem apstākļiem, kuri radušies pirms, bet turpinās pēc jaunās tiesību normas spēkā stāšanās.

No minētā var secināt, ka likumdevējs ir paredzējis, ka minimālajai mēnešalgai piesaistītie lielumi mainās līdz attiecīgajā brīdī valstī noteiktajai minimālajai mēnešalgai, kas atbilst konkrētā brīža valsts ekonomiskajai situācijai. Līdz ar to Maksātnespējas administrācijas ieskatā administratoram ir pamats aprēķināt Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 1.punktā paredzēto atlīdzību atbilstoši atlīdzības izmaksas brīdī minimālās mēnešalgas apmēram.

³⁴ Maksātnespējas administrācijas 31.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/102

Par vienošanos saglabāt parādniekam piederošo mājokli parādnieka īpašumā³⁵

1. *Vai situācijā, kad parādniekam piederošais mājoklis ir iekļāts par labu diviem hipotekārajiem kreditoriem, (nodrošinātais kreditors saskaņā ar līgumu un vēl viens kreditors uz tiesas sprieduma pamata) parādniekam nepieciešamas noslēgt vienošanos par mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā ar abiem kreditoriem?*

2. *Kāda ir Maksātnespējas likuma 146.panta otrajā daļā ietvertā priekšnoteikuma saskaņā ar kuru vienošanās par parādnieka mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā ir jābūt samērojamai ar pārējo kreditoru interesēm, nozīme? Kā minētais priekšnoteikums izpaužas? Vai slēdzot vienošanos par parādniekam piederošā mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā, nepieciešama nenodrošināto kreditoru piekrišana? Kā pienākums ir izvērtēt, vai vienošanās par parādniekam piederošā mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā ir samērojama ar pārējo kreditoru interesēm?*

3. *Kā tiek noteikts Maksātnespējas likuma 148.panta otrajā daļā paredzēto maksājumu apmērs, kas parādniekam jāmaksā nodrošinātajam kreditoram vienošanās par parādniekam piederošā mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā noslēgšanas gadījumā? Vai minēto maksājumu apmēra noteikšanai ir nepieciešams novērtējums? Vai minēto maksājumu apmērs jāsaskaņo ar maksātnespējas procesa administratoru?*

[1] Gadījumā, ja nekustamajam īpašumam ir reģistrēta hipotēka un pēc tam vēl kādas hipotēkas, tad pirmajam hipotekārajam kreditoram būs priekšrocība attiecībā pret pārējiem hipotekārajiem kreditoriem un personām, kam par labu ir reģistrēta atzīme zemesgrāmatā. Pirmās kārtas hipotekārā kreditora priekšrocība izpaudīsies pie naudas sadales par pārdoto nekustamo īpašumu, savukārt pārējiem piedzinējiem un personām, kurām par labu uz nekustamo īpašumu ir nostiprināta atzīme, būs tiesības tikai uz naudas atlikumu pēc pirmās kārtas hipotekārā kreditora prasījuma apmierināšanas (*skat. Civilprocesa likuma komentāri. III daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 549.lpp.*).

Lai arī hipotekārais kreditors, kuram par labu hipotēka uz nekustamo īpašumu nostiprināta vēlāk, var īstenot savas tiesības tikai tad, ja pēc pirmās kārtas hipotekārā kreditora prasījuma apmierināšanas veidosies naudas līdzekļu atlikums, arī šāds kreditors ir nodrošinātais kreditors Maksātnespējas likuma izpratnē. Arī šāda hipotekārā kreditora prasījuma apmierināšana pie minēto nosacījumu iestāšanās ir prioritāra iepretim nenodrošināto kreditoru prasījumu apmierināšanai un ir atkarīga no iekļātās mantas pārdošanas. Līdz ar to parādniekam, vienojoties par viņam piederošā iekļātā mājokļa nepārdošanu, tādējādi pārstrukturējot saistību, kas radusies saistībā ar īpašuma tiesību iegūšanu uz minēto nekustamo īpašumu, būtu nepieciešama arī otrās kārtas hipotekārā kreditora piekrišana.

[2] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 146.panta otrajai daļai, ja nodrošinātais kreditors un parādnieks ir noslēdzis vienošanos saglabāt mājokli, kas apgrūtināts ar ķīlu, un šī vienošanās ir samērojama ar pārējo kreditoru interesēm, tas tiek norādīts parādnieka mantas pārdošanas plānā. Ņemot vērā, ka parādnieka mantas pārdošanas plāna izstrādāšana saskaņā ar Maksātnespējas likuma 146.panta pirmo daļu ir administratora kompetencē, arī jautājums par to, vai Maksātnespējas likuma 148.pantā paredzētā vienošanās ir samērojama ar pārējo kreditoru interesēm, ir jāizvērtē administratoram.

Vienošanās par parādniekam piederošā mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā nav samērojama ar pārējo kreditoru interesēm, ja šāda vienošanās pārējiem kreditoriem var radīt zaudējumus. Piemēram, atbilstoši Maksātnespējas likuma 116.panta ceturtajai daļai gadījumā, ja, pārdodot iekļāto parādnieka mantu, saņemta naudas summa, kas pārsniedz nodrošinātā kreditora prasījumus un izsoles izdevumus, šie naudas līdzekļi ieskaitāmi parādnieka mantā, ar kuru apmierināmi citu kreditoru prasījumi. Vienošanās par mājokļa saglabāšanu nebūtu samērojama ar pārējo kreditoru interesēm tad, ja ir pamats secināt, ka mājokļa pārdošanas

³⁵ Maksātnespējas administrācijas 28.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/101

rezultātā iegūtie līdzekļi būtu pietiekami ne tikai nodrošināto kreditoru, kuriem par labu uzlikta hipotēka nekustamajam īpašumam, prasījumu pilnīgai segšanai, bet arī nenodrošināto kreditoru prasījumu pilnīgākai apmierināšanai. Šādā gadījumā ir pamats secināt, ka vienošanās ir izdevīga parādniekam un nodrošinātajiem kreditoriem, bet nav izdevīga pārējiem (nenodrošinātajiem) kreditoriem, kas gadījumā, ja šādas vienošanās nepastāvētu, saņemtu pilnīgāku savu prasījumu apmierinājumu.

[3] Maksātnespējas likumā nav paredzēti kritēriji, pēc kuriem būtu izvērtējams, kādā apmērā būtu nosakāma summa, kura būtu maksājama parādniekam, īrējot par nodrošinājumu kalpojošo parādnieka mantu fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā. Līdz ar to, jāsecina, ka šāda maksājuma apmērs ietilpst Maksātnespējas likuma 148.panta otrajā daļā paredzētās vienošanās noteikumos, ko noteic parādnieks un nodrošinātais kreditors, ņemot vērā attiecīgajā reģionā aktuālo īpašuma tirgus vērtību. Savukārt gadījumā, ja parādniekam un nodrošinātajam kreditoram par minēto summu vienoties neizdodas, minētās puses var pieaicināt sertificētu nekustamā īpašuma vērtētāju.

6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērojamību personai, kura dzīvo ārvalstī³⁶

Vai personai, kura vairākus gadus dzīvo un strādā Lielbritānijā, ir piemērojams fiziskās personas maksātnespējas process.

Fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju (Maksātnespējas likuma 5. panta pirmā daļa). Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 127. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības.

Termiņš "nodokļu maksātājs" tiek detalizētāk skaidrots likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. pantā. Proti, Latvijas Republikas likumos noteiktos nodokļus (nodevas) maksā iekšzemes nodokļu maksātāji (rezidenti) un ārvalstu nodokļu maksātāji (nerezidenti). Norādām, ka nodokļu likumos fiziskā persona tiks uzskatīta par rezidentu, ja: 1) šīs personas deklarētā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā vai 2) šī persona uzturas Latvijas Republikā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā, kas sākas vai beidzas taksācijas gadā, vai 3) šī persona ir Latvijas pilsonis, ko ārzemēs nodarbina Latvijas Republikas valdība. Nodokļu maksātāja piesaiste pie noteiktas valsts nozīmē to, ka uz personu attiecināmi konkrētas valsts rezidentam piemērojamie nodokļu maksāšanas noteikumi un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. panta otrās daļas 1., 2. vai 3. punkts.

Tādējādi cilvēks, kas Latvijā nav guvis ienākumus sešus mēnešus, pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas tiesā, automātiski nodokļu normatīvo aktu izpratnē nezaudē Latvijas Republikas nodokļu maksātāja statusu un minētais apstāklis vien nevarētu būt par pamatu tiesnesim atteikt pieņemt pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu. Lemjot jautājumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma pieņemšanu, tiesnesim jāpārbauda, vai persona atbilst vienam no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. pantā norādītajiem nodokļu maksātāja kritērijiem. Nodokļu maksātāja statusu apliecina Latvijas Republikas Valsts ieņēmumu dienesta izziņa par to, ka konkrētā persona ir reģistrēta nodokļu maksātāja reģistrā.

³⁶ Maksātnespējas administrācijas 21.08.2017. vēstule Nr. 1-49n/105

Līdz ar to, ja iesniegumā minētajā situācijā personai joprojām ir, piemēram, deklarētā dzīvesvieta Latvijas Republikā, atbilstoši Maksātnespējas likuma noteikumiem, pirmšķietami tai ir piemērojams fiziskās personas maksātnespējas process.

Tomēr jānorāda, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 5. panta pirmo daļu tiesa izspriež civilietas saskaņā ar likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem un Eiropas Savienības tiesību normām. Šā panta trešā daļa noteic, ka, ja attiecīgo tiesību jautājumu regulē Eiropas Savienības tiesību normas, kas ir tieši piemērojamas Latvijā, Latvijas likumu piemēro, ciktāl to pieļauj Eiropas Savienības tiesību normas.

Eiropas Padomes regulas Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk – Regulas) preambulas 9. apsvērumā noteikts, ka šī regula būtu jāpiemēro maksātnespējas procedūrām neatkarīgi no tā, vai parādnieks ir fiziska persona, juridiska persona, komersants vai privātpersona. Saskaņā ar Regulas preambulas 12. apsvērumu galveno maksātnespējas procedūru var sākt dalībvalstī, kur ir parādnieka galveno interešu centrs.

Regulas 3. panta 1. punktā noteikts, ka tās dalībvalsts tiesas, kuras teritorijā atrodas parādnieka galveno interešu centrs, piekritībā ir sākt maksātnespējas procedūru. Civilprocesa likuma 363.²² panta otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa lieta attiecībā uz Regulas 3. panta 1. punktā minēto maksātnespējas procedūru uzsākšanu izskatāma Latvijas Republikā, ja parādnieka galveno interešu centrs atrodas Latvijas Republikā.

Pētot tiesu praksi, secinām, ka jēdziens "galvenais interešu centrs" tiek interpretēts atšķirīgi. Proti, ir gadījumi, kad tiesas parādnieka – fiziskās personas, galveno interešu centru sasaista ekskluzīvi ar Maksātnespējas likuma 127. pantā noteikto prasību, ka tā pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs. Proti, tiesas norāda, ka personas galvenā interešu centra esamību Latvijā apliecina Valsts ieņēmumu dienesta izziņa, kas apstiprina, ka konkrētā persona ir reģistrēta Valsts ieņēmumu dienesta nodokļu maksātāju reģistrā (skatīt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016. gada 19. oktobra lēmumu lietā Nr. C30781716, Rīgas apgabaltiesas 2016. gada 13. oktobra lēmumu lietā Nr. CA-3760-16/12). Tādējādi jēdziens "galvenais interešu centrs" tiek tulkots nacionālo tiesību kontekstā.

Vienlaikus norādām, ka saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas atziņām jēdziens parādnieka "galveno interešu centrs" ("centre of debtor's main interests" – COMI) Regulas 3. panta 1. punkta izpratnē ir Regulai raksturīgs jēdziens, kuram ir patstāvīga nozīme un kurš tādējādi ir jāinterpretē vienveidīgi, neatkarīgi no valstu tiesību aktiem. Lai gan šī jēdziena "galveno interešu centrs" definīcija Regulā nav sniegta, tā darbības joma tomēr ir izskaidrota Regulas preambulas 13. apsvērumā. Proti, "galveno interešu centrs" ir vieta, kur parādnieks regulāri pārvalda savas intereses un tādēļ ir pieejams trešajām personām. No šīs definīcijas izriet, ka galveno interešu centrs ir identificējams atkarībā no trešajām personām objektīviem un pārbaudāmiem kritērijiem. Šī objektivitāte un pārbaudes iespēja trešajām personām ir vajadzīga tiesiskās drošības un paredzamības nodrošināšanai attiecībā uz piekritīgās tiesas noteikšanu, lai sāktu galveno maksātnespējas procedūru (skatīt Eiropas Savienības Tiesas 2006. gada 2. maija sprieduma lietā Nr. 341/04 *Eurofood IFSC Ltd.* 31. un 33. paragrāfu).

Nemot vērā minēto, dzīvesvietas deklarēšana noteiktā valstī automātiski nerada pastāvīgu saikni ar attiecīgo vietu. Turklāt attiecīgo valstu kreditori, kuri nav pazīstami ar deklarēšanās sistēmu, var nebūt informēti par deklarētās mītnesvietas nozīmi. Tādējādi mītnesvietas deklarēšana pati par sevi neļauj izdarīt pieņemumu par parādnieka galveno interešu centru (skatīt: Autoru kolektīvs. Efektīva Eiropas Savienības tiesību aktu pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civilietās izstrāde, pārņemšana, ieviešana un piemērošana (Latvijā, Ungārijā, Vācijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē). Rekomendācijas un vadlīnijas. Rīgā: 2015. gada 1. marts. 286. paragrāfs). Pie līdzīga secinājuma nonāca arī Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija, nosakot, ka dzīvesvietas deklarēšana un reģistrēšanās kā nodokļu maksātājam pati par sevi nerada pamatu atzīt, ka parādnieka galvenais interešu centrs ir Latvijas Republika (skatīt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2013. gada 17. oktobra lēmumu lietā CA-3917-13/30).

Tādējādi tiesai parādnieka galvenais interešu centrs būtu jānosaka, ievērojot kreditoru intereses. Proti, ir jāņem vērā, ka maksātnespējas procesa tiesvedības vešana administratīvajā teritorijā, kurā parādnieks faktiski ir veicis savas ekonomiskās aktivitātes, ir svarīga, lai nodrošinātu ērtu piekļuvi tiesai procesā visām ieinteresētajām personām (t.sk. kreditoriem), kuru atrašanās vieta parasti ir tuvu parādnieka "galveno interešu centram" (skatīt Kurzemes apgabaltiesas 2016. gada 14. oktobrī lēmumu lietā Nr. CA-0544-16/11). Tādējādi tiesai, nosakot parādnieka galveno interešu centru, jāvērtē uzkrāto parādsaistību apjoms katrā dalībvalstī, jo citādi nebūtu iespējams sasniegt Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā definēto fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi - pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam atjaunot maksātspēju.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma normām tikai tiesas kompetencē ir izlemt, vai personai, kura iesniedz maksātnespējas procesa pieteikumu, ir piemērojams fiziskās personas maksātnespējas process.

Par aicinājumu iesniegt kreditora prasījumu³⁷

Lielbritānijā praktizējošo administratoru sūtītie aicinājumi iesniegt kreditoru prasījumus bieži neatbilst 2000. gada 29. maija Padomes Regulas (EK) 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk – Regula Nr. 1346/2000) 40. un 42. pantā noteiktajām prasībām. Proti, aicinājumos netiek iekļauti termiņi kreditora prasījuma iesniegšanai un tie nav iesniegti, izmantojot Regulā Nr. 1346/2000 nostiprināto veidlapu.

Kā minētās procedūras neievērošana ietekmē maksātnespējas procesa leģitīmo spēku un sekas attiecībā uz kreditoru prasījumu dzēšanu.

Saskaņā ar Regulas Nr. 1346/2000 40. panta 1. punktu tiklīdz kādā dalībvalstī ir sāta maksātnespējas procedūra, šīs valsts tiesa, kurai ir piekritība, vai tās ieceltais likvidators (administrators) nekavējoties informē zināmos kreditorus, kuru pastāvīgā dzīvesvieta, domicils vai juridiskā adrese ir citās dalībvalstīs. Papildus Regulas Nr. 1346/2000 40. panta 2. punktā ir noteikts, ka minētā informācija, ko sniedz ar individuālu paziņojumu, cita starpā ietver termiņus, līgumsodus, kas noteikti attiecībā uz šiem termiņiem, struktūru vai iestādi, kas ir pilnvarota pieņemt prasījumu un citus noteiktos pasākumus. Šādā paziņojumā arī jānorāda, vai kreditoriem, kuru prasījumi ir prioritāri vai nodrošināti ar lietu tiesībām, ir jāiesniedz prasījumi. Tādējādi, lai pasargātu citu dalībvalstu kreditorus, Regulā Nr. 1346/2000 ir noteikts minimālais informācijas apjoms, kādu tiesai vai administratoram ir nepieciešams norādīt, aicinot kreditorus pieteikt savus prasījumus.³⁸ Regulas Nr. 1346/2000 40. pantā norādīto informāciju administrators iesniedz procedūras sākšanas valsts oficiālajā valodā vai kādā no oficiālajām valodām. Šim nolūkam izmanto veidlapu, uz kuras ir virsraksts "Uzaicinājums iesniegt prasījumu. Termiņi, kas jāievēro" visās Eiropas Savienības iestāžu oficiālajās valodās.

No minētā izriet, ka Regulas Nr. 1346/2000 40. un 42. pantā ietvertais regulējums nostiprina kreditora tiesības tikt informētam par maksātnespējas procesa pasludināšanas faktu citā dalībvalstī un kreditora prasījumu pieteikšanas kārtību, tādējādi nodrošinot kreditoru vienlīdzības principa īstenošanu arī pārrobežu maksātnespējas procesos.³⁹

Attiecībā uz to, kādas ir sekas, ja administrators neievēro Regulas Nr. 1346/2000 40. un 42. pantā noteikto kārtību, Maksātnespējas administrācija norāda turpmāko.

Informējam, ka Latvijas Republikas Augstākā tiesa 2016. gada 26. februāra spriedumā lietā Nr. SKC-77/2016 norādīja, ka maksātnespējas procedūras uzsākšana un pabeigšana citā dalībvalstī nevar ietekmēt kreditora, kura nav tikusi informēta par maksātnespējas procedūru

³⁷ Maksātnespējas administrācijas 25.09.2017. vēstule Nr. 1-49n/113

³⁸ Wessels B. International Insolvency Law. Deventer: Kluwer, 2012, p. 816, para. 10917.

³⁹ External Evaluation of Regulation No. 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings (JUST/2011/JCIV/PR/0049/A4). Available in: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf, p. 369.

un kreditora prasījuma pieteikšanu, tiesības saņemt apmierinājumu no parādnieka. Proti, Augstākā tiesa secināja, ja kreditors nav ticis informēts par maksātnespējas procesa uzsākšanas faktu, viņš nezaudē savas prasījuma tiesības pret parādnieku. Minēto Augstākās tiesas atziņu varētu arī attiecināt uz gadījumiem, kad administrators ir informējis kreditoru, bet nav ievērojis iepriekš aprakstīto Regulas Nr. 1346/2000 40. un 42. pantā noteikto kārtību.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Regulā Nr. 1346/2000 noteikto procesuālo pārkāpumu, ar kuru nav īstenots kreditoru informēšanas pienākums, sekas ir vērtējusi arī Eiropas Savienības Tiesa 2005. gada 17. marta spriedumā lietā C-294/02 Komisija pret *Ami Semiconductor Belgium* u.c. Minētajā spriedumā Eiropas Savienības Tiesa norādīja, ka Regulas Nr. 1346/2000 17. pantā nostiprināto, ka nolēmums par maksātnespējas procedūras pasludināšanu vienā dalībvalstī tiek atzīts visās citās dalībvalstīs no brīža, kad tas ir spēkā procedūras sākšanas valstī, un šim nolēmumam bez turpmākām formalitātēm ir tādas pašas sekas visās citās dalībvalstīs kā saskaņā ar tiesību aktiem procedūras sākšanas valstī, nekādā veidā neietekmē apstākļi, ka administrators nav ievērojis Regulas Nr. 1346/2000 40. panta noteikto kārtību. Tādējādi Eiropas Savienības Tiesa secināja, ka kreditors, kaut arī nav ticis pienācīgā kārtā informēts par maksātnespējas procesa pasludināšanas faktu citā dalībvalstī, zaudē savas prasījuma tiesības pret parādnieku, ja kreditors nav atbilstoši attiecīgās dalībvalsts noteiktajai kārtībai pieteicis savu kreditora prasījumu. Tajā pašā laikā Eiropas Savienības Tiesa atzīmēja, ka kreditoriem, kuri netika pienācīgā kārtībā informēti par citā dalībvalstī pasludināto maksātnespējas procesu, ir tiesības prasīt attiecīgās dalībvalsts administratoram zaudējumu atlīdzību.

No minētā izriet, ka Regulas Nr. 1346/2000 40. pants neparedz tādas sankcijas, ka gadījumā, ja kreditorus neinformē nekavējoties, maksātnespējas procedūras sākšanas sekas ir piemērojamas tikai tiem kreditoriem, kas bijuši informēti nekavējoties (vai piemērojamas tikai attiecībā uz tiem, kuri bijuši pienācīgā kārtā informēti).⁴⁰

Ņemot vērā Augstākās tiesas un Eiropas Savienības Tiesas pretrunīgo praksi, nevar apgalvot, ka Regulas Nr. 1346/2000 40. un 42. pantā noteiktās kārtības pārkāpums ir pietiekams pamats, lai tiesa neatzītu citā dalībvalstī pasludinātas maksātnespējas procedūras izbeigšanas sekas. Tāpat aicinām ņemt vērā apstākli, ka prasījumi pret citā dalībvalstī praktizējošo administratoru tiks skatīti attiecīgās dalībvalsts tiesā saskaņā ar Regulā Nr. 1346/2000 noteikto un saskaņā ar attiecīgās valsts nacionālajām tiesībām.

Papildus atgādinām, ka no 2017. gada 26. jūnija ir stājusies spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija Regula (ES) 2015/848 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk – Regula Nr. 2015/848). Tādējādi pārrobežu maksātnespējas procesiem, kas ir pasludināti pēc 2017. gada 25. jūnija, piemēro Regulu Nr. 2015/848.

Par Lielbritānijā uzsāktu maksātnespējas procesu⁴¹

Fiziskajai personai ir pasludināts maksātnespējas process Lielbritānijā un lūgts sniegt informāciju, kādā kārtībā par iepriekš minēto faktu paziņo Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram, kas ved maksātnespējas reģistru.

Informējam, ka Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestajā maksātnespējas reģistrā netiek atspoguļotas ziņas par tiesiskās aizsardzības procesiem, juridiskās personas maksātnespējas procesiem vai fiziskās personas maksātnespējas procesiem, kurus nav ierosinājusi vai pasludinājusi Latvijas Republikas tiesa Civilprocesa likuma noteiktajā kārtībā.

⁴⁰ Ģenerālvokātes Julianas Kokotes (Juliane Kokott) 2004. gada 23. septembra secinājumu lietā 294/02 88. punkts. Pieejams:

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30d6d93acc717cae42d2976085a16e73fa72.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxyMbx90?text=&docid=49524&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=983020> [aplūkots 2017. gada 22. septembrī].

⁴¹ Maksātnespējas administrācijas 27.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/100

Proti, maksātnespējas reģistrā tiek izdarīti ieraksti par ierosinātajiem tiesiskās aizsardzības procesiem un pasludinātajiem maksātnespējas procesiem, pamatojoties uz ziņām, ko Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram sniedz tiesas. Savukārt ziņas par Jūsu Lielbritānijā pasludināto fiziskās personas maksātnespējas procesu ir pieejamas attiecīgi Lielbritānijas maksātnespējas reģistrā (skatīt <https://www.insolvencydirect.bis.gov.uk/eiir/>).

Papildus informējam, ja saskaņā ar Lielbritānijas maksātnespējas reģistrā publicētajām ziņām, maksātnespējas process ir pasludināts pēc 2000. gada 29. maija Padomes Regulas (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk – Regula) spēka stāšanās un kreditori ir arī Latvijā, piemērojama minētā Regula. Saskaņā ar Regulas 17. panta pirmo daļu nolēmuma, ar ko sāk galveno maksātnespējas procedūru, bez turpmākām formalitātēm ir tādas pašas sekas visās citās dalībvalstīs kā valstī, kur tika uzsākts maksātnespējas process. Tāpat atbilstoši Regulas 25.panta 1.punktam nolēmumus, ko sniegusi tiesa par maksātnespējas procedūras norisi un izbeigšanu, kā arī šajā tiesā apstiprinātos mierizlīgumus atzīst bez turpmākām formalitātēm.

Tādējādi nolēmums par maksātnespējas procedūras pasludināšanu vienā dalībvalstī tiek atzīts visās citās dalībvalstīs no brīža, kad tas ir spēkā procedūras sākšanas valstī, un šim nolēmumam bez turpmākām formalitātēm ir tādas pašas sekas visās citās dalībvalstīs kā saskaņā ar tiesību aktiem procedūras sākšanas valstī. Minētais ir balstīts uz Eiropas Savienībā nostiprināto savstarpējās uzticēšanās principu, kas veicina vienkāršotu maksātnespējas procedūru ietvaros pieņemto lēmumu atzīšanu un izpildīšanu (*Eiropas Savienības Tiesas 2012. gada 5. jūlija sprieduma lietā Nr. C-527/10 33. un 34.paragrāfs*).

Tādēļ, lai Lielbritānijas kompetentās institūcijas nolēmumi un tā sekas būtu spēkā Latvijā, Latvijas institūcijām nav jāpieņem lēmums par dalībvalsts kompetentās institūcijas lēmuma atzīšanu vai reģistrēšanu, jo šis lēmums ir spēkā Latvijas Republikā kopš tā pasludināšanas brīža. Fiziskā persona, īstenojot savas tiesiskās intereses, var iesniegt Lielbritānijas kompetentās institūcijas nolēmumus fiziskās personas maksātnespējas procesā un tā apliecinātus tulkojumus valsts valodā tiesu izpildītājam, kreditoram vai jebkurai citai fiziskai un juridiskai personai, un tas šīm personām ir tikpat saistošs kā tad, ja šo nolēmumu būtu pasludinājusi Latvijas tiesa.

Vienlaikus norādām, ka atbilstoši Regulas 40.panta 1.punktam tiklīdz kādā dalībvalstī ir sāktā maksātnespējas procedūra, šīs valsts tiesa, kurai ir piekritība, vai tās ieceltais likvidators nekavējoties informē zināmos kreditorus, kuru pastāvīgā dzīvesvieta, domicils vai juridiskā adrese ir citās dalībvalstīs. Tādējādi atbilstoši Regulā noteiktajai kārtībai maksātnespējas procesā ieceltajam maksātnespējas procesa administratoram (likvidatoram) ir pienākums informēt zināmos kreditorus Latvijā par pasludināto fiziskās personas maksātnespējas procesu un kārtību, kādā kreditori var pieteikt savus prasījumus.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesu Lielbritānijā⁴²

Kā jāsaprot Lielbritānijas kompetentās iestādes izdotajos lēmumos – Certificate of Discharge, ar ko tiek izbeigts fiziskās personas maksātnespējas process, iekļautā frāze – was discharged from his/her Bankruptcy? Proti, vai šī frāze nozīmē, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir izbeigts, atbrīvojot personu no atlikušajām saistībām, un kāds ir dokumenta nosaukums angļu valodā, ja fiziskās personas maksātnespējas process ir izbeigts, neatbrīvojot parādnieku no saistībām?

Lielbritānijā fiziskās personas maksātnespējas procesa institūtu (*Bankruptcy*) galvenokārt regulē *Insolvency Act 1986* (turpmāk – Lielbritānijas Maksātnespējas likums). Saskaņā ar Lielbritānijas Maksātnespējas likuma 280. pantu tiesa, izskatot pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu, var:

⁴² Maksātnespējas administrācijas 13.09.2017. vēstule Nr. 1-49n/111

- 1) izbeigt procesu, neatbrīvojot parādnieku no saistībām (*refuse to discharge the bankrupt from bankruptcy*);
- 2) izbeigt procesu, atbrīvojot parādnieku no atlikušajām saistībām (*make an order discharging the bankrupt absolutely*);
- 3) izbeigt procesu, atbrīvojot parādnieku no atlikušajām saistībām daļēji un ar dažādiem nosacījumiem.

Savukārt Lielbritānijas Maksātnespējas likuma 281. pantā noteikts, ka izbeidzot procesu, atbrīvojot parādnieku no saistībām, tas tiek atbrīvots no visām saistībām (*where a bankrupt is discharged, the discharge releases him from all the bankruptcy debts*), ar atsevišķiem izņēmumiem, analogiski kā tas noteikts Latvijas Maksātnespējas likuma 164. pantā. Līdz ar to jānorāda, ka Lielbritānijas tiesas nolēmumā jeb *Certificate of Discharge* ietvertā frāze *was discharged from his/her Bankruptcy* nozīmē, ka parādnieka fiziskās personas maksātnespējas process tiek izbeigts, atbrīvojot parādnieku no saistībām.

Attiecībā uz parādnieka neatbrīvošanu no saistībām jānorāda, ka Lielbritānijas Maksātnespējas likumā nav noteikts, kāds ieraksts tiek veikts tiesas nolēmumā, ja fiziskās personas maksātnespējas process tiek izbeigts, neatbrīvojot parādnieku no saistībām, un arī Maksātnespējas administrācijas rīcībā nav šādas praktiskas informācijas. Tomēr ņemot vērā to, ka šāda situācija ir iespējama, skaidrs, ka tiesa faktu par parādnieka neatbrīvošanu no saistībām nodibina ar nolēmumu, kur tas tiek ierakstīts.

7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI

Par maksātnespējas procesa administratora izdotu izsoles aktu⁴³

1. *Vai ir iespējams apstrīdēt administratora izdotu izsoles aktu pēc tam, kad ir iemaksāts izsoles nodrošinājums, savukārt atlikušais maksājums vēl nav veikts;*

2. *Ja izsoles akts netiek apstrīdēts, bet pircējs neiemaksā atlikušo summu, vai tādā gadījumā pircējs zaudē nodrošinājumu;*

3. *Vai, ja pircējs nav iemaksājis atlikušo summu noteiktajā termiņā, izsoles akts tiek virzīts tālāk apstiprināšanai tiesā? Vai šajā stadijā ir iespējams aktu apstrīdēt un saņemt atpakaļ nodrošinājumu, ievērojot apstākli, ka pircējs nav veicis atlikušo maksājumu;*

4. *Gadījumā, ja pircējs neveic atlikušo maksājumu un vēlas apstrīdēt izsoles aktu tiesā, vai pircējam ir zudušas tiesības uz nekustamo īpašumu pēc tam, kad tiesa ir atzinusi izsoli par nenotikušu? Vai arī tiek rīkota jauna izsole un pircējam tāpat kā citām personām ir tiesības pieteikt dalību izsolē;*

5. *Kā darbojas bankas izsniegtā garantija kā nodrošinājums atlikušā maksājuma veikšanai? Kāds statuss ir bankai, pircējam, trešajām personām?*

[1] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 115.panta pirmo daļu, ja parādnieka manta tiek pārdota izsolē, tās izsole izdarāma un īpašuma tiesības nostiprināmas uz ieguvēja vārda saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem par mantas pārdošanu piespiestā izsolē, ja šajā likumā nav noteikts citādi.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 115.panta trešajai daļai un 116.panta otrajai daļai Civilprocesa likumā noteiktās tiesu izpildītāja darbības saistībā ar parādnieka mantas izsoli veic administrators.

No Civilprocesa likuma 607.panta pirmās daļas izriet, ka persona, kura vēlas piedalīties nekustamā īpašuma izsolē, 20 dienu laikā no nekustamā īpašuma izsoles sludinājumā norādītā izsoles sākuma datuma iemaksā izsoles sludinājumā norādītajā administratora depozīta kontā nodrošinājumu 10 procentu apmērā no nekustamā īpašuma novērtējuma un, izmantojot

⁴³ Maksātnespējas administrācijas 16.11.2017. vēstule Nr. 1-49n/140

elektronisko izsoļu vietni, nosūta administratoram lūgumu autorizēt to dalībai izsolē.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 611.panta otrajai daļai nosolītājam viena mēneša laikā pēc izsoles noslēguma dienas jāsamaksā visi likumā paredzētie maksājumi.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹⁵ panta pirmo daļu, ja administrators pārdevis nekustamo īpašumu vai uzņēmumu izsoles ceļā, izsoles aktu iesniedz tiesā apstiprināšanai pēc tam, kad nosolītājs samaksājis visu no viņa pienākošos summu.

Līdz ar to secināms, ka nekustamā īpašuma izsoles akta apstiprināšana (tas ir, izsoles tiesiskuma izvērtēšana) ietilpst tiesas kompetencē, savukārt saskaņā ar Civilprocesa likuma 613.panta desmito daļu par tiesas lēmumu var iesniegt blakus sūdzību apgabaltiesā.

Vienlaikus norādāms, ka kreditora, parādnieka pārstāvja vai trešās personas, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, sūdzību par administratora lēmumu vai izsoles aprēķinu juridiskās personas maksātnespējas procesā Maksātnespējas likumā noteiktajos gadījumos izskata tiesa (Civilprocesa likuma 363.¹⁷ panta pirmā daļa).

Maksātnespējas likuma 176.panta trešajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas administrācija neizskata sūdzības par administratora lēmumiem, kuru pamatā ir strīds par tiesībām.

Ievērojot minēto, secināms, ka nosolītājam, neveicot atlikušos maksājumus, kas saskaņā ar normatīvo aktu prasībām jāveic pēc nekustamā īpašuma nosolīšanas, ir tiesības iesniegt sūdzību par administratora izdotu izsoles aktu, savukārt, ja maksājumi ir veikti un ar tiesas lēmumu ir apstiprināts administratora izsoles akts, nosolītājam ir tiesības par šādu tiesas lēmumu iesniegt blakus sūdzību.

[2] Civilprocesa likuma 607.panta ceturtnā daļa noteic, ka nodrošinājumu, ko iemaksājusi persona, kura izsolē nopirkusi nekustamo īpašumu, ieskaita pirkuma maksā, savukārt pārējiem izsoles dalībniekiem viņu iemaksāto nodrošinājumu pēc izsoles noslēguma nekavējoties izsniedz atpakaļ.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 611.panta otrās daļas 1.punktam un ceturtnajai daļai nosolītājam viena mēneša laikā pēc izsoles noslēguma dienas jāsamaksā visa summa, ko viņš nosolījis. Ja nosolītājs noteiktā termiņā nesamaksā visu no viņa pienākošos summu, iemaksātais nodrošinājums pievienojams pie kopējās par īpašumu saņemtās summas un sadalāms tādā pašā kārtībā kā šī summa. Iemaksātais nodrošinājums pievienojams pie kopējās summas arī tad, ja tiek konstatēts, ka nosolītājam nebija tiesību piedalīties izsolē (607.panta trešā daļa).

Ņemot vērā minēto, secināms, ka nosolītājam izsoles nodrošinājums netiek atmaksāts.

[3] Atbilstoši šīs vēstules 2. punktā minētajam administrators izsoles aktu iesniedz tiesā apstiprināšanai pēc tam, kad nosolītājs samaksājis visu no viņa pienākošos summu. Līdz ar to atbilde uz jautājumu, vai izsoles akts tiek virzīts tālāk apstiprināšanai tiesā, ja pircējs nav iemaksājis atlikušo summu noteiktajā termiņā, ir noraidoša.

Tāpat, ievērojot minēto, norādāms, ka nosolītājam ir tiesības iesniegt sūdzību par administratora izdotu izsoles aktu, savukārt izsoles nodrošinājums nosolītājam netiek atmaksāts.

[4] Ja nosolītājs noteiktajā termiņā nesamaksā visu summu, kas no viņa pienākas, administrators pasludina izsoli par nenotikušu (Civilprocesa likuma 589.panta pirmās daļas 3.punkts).

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 115.panta otrajā daļā un trešajā daļā noteiktajam, ja juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros nekustamā īpašuma pirmā izsole tiek atzīta par nenotikušu, otrā izsole rīkojama pēc pirmās izsoles noteikumiem ar lejupejošu soli. Savukārt, ja izsolē tiek pārdota par nodrošinājumu kalpojošā (ieķīlātā) parādnieka manta, tad gadījumos, kad saskaņā ar Civilprocesa likuma 615. un 616.panta noteikumiem izsole uzskatāma par nenotikušu un nodrošinātais kreditors vēlas mantu paturēt sev, šā kreditora pienākums ir segt visus izsoles izdevumus, kā arī nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus.

Tā paša panta 3.¹ daļā noteikts, ja izsolē tiek pārdota par nodrošinājumu kalpojošā (ieķīlātā) parādnieka manta, tad gadījumos, kad saskaņā ar Civilprocesa likuma 614.panta noteikumiem izsole uzskatāma par nenotikušu un nodrošinātais kreditors nevēlas mantu paturēt

sev, administrators vienojas ar nodrošināto kreditoru par turpmāko rīcību ar mantu. Ja administrators nevar vienoties ar nodrošināto kreditoru par turpmāko rīcību ar mantu vai ja konstatē, ka parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, lēmumu par turpmāko rīcību ar ieķīlāto mantu pieņem administrators.

Vienlaikus norādāms, ka izsolē nav tiesību piedalīties parādniekam, viņa aizbildnim vai aizgādnam, personai, kas veikusi Civilprocesa likuma 604.pantā minēto novērtēšanu, kā arī administratoram, kas rīko izsoli. Par citos normatīvajos aktos noteikto ierobežojumu ievērošanu attiecībā uz nekustamo īpašumu iegādi ir atbildīgi paši izsoles dalībnieki (Civilprocesa likuma 607.panta trešā daļa).

Norādāms, ka atsevišķs regulējums attiecībā uz personu, kura nosolījusi nekustamo īpašumu pirmajā izsolē, bet nav veikusi likumā paredzētos maksājumus, normatīvajos aktos nav paredzēts, līdz ar to ikvienam, izņemot Civilprocesa likuma 607.panta trešajā daļā minētos izņēmuma gadījumus, ir tiesības piedalīties nekustamā īpašuma izsolē.

[5] Civilprocesa likuma 611.panta otrajā daļā noteikts, kādi maksājumi nosolītājam jāveic viena mēneša laikā pēc izsoles noslēguma dienas. Atbilstoši tā paša panta 2.¹ daļai par visas summas samaksu uzskatāma arī administratoram iesniegta bankas prasījuma garantijas vēstule.

Bankas garantija ir bankas apņemšanās samaksāt garantijas saņēmējam (trešajai personai) naudas summu līdz garantijā noteiktajam maksimumam, ja garantijas pieprasītājs neizpilda savas saistības. Saistību izpilde, pirmkārt, tiek prasīta no garantijas pieprasītāja, un garantiju ir paredzēts izmantot tikai tad, ja prasītājs savas saistības neizpilda. Tādā gadījumā banka, pamatojoties uz iesniegto garantiju, nekavējoties izmaksā garantijas saņēmējam (trešajai personai) neizmaksāto summu.

Par pirmpirkuma tiesībām maksātnespējas procesā⁴⁴

Vai administratoram ir pienākums informēt pašvaldību par piespiedu izsoli, tādējādi ievērojot kārtību par pirmpirkuma tiesību izmantošanu? Vai pastāv tiesisks pamats pašvaldībai vērsties tiesā pret administratoru, jo netika ievērota pirmpirkuma tiesību izmantošanas kārtība.

Saskaņā ar Civillikuma 2060.pantu ar pirmpirkuma tiesību pārdevējs pielīgst sev priekšrocību pirkt lietu, ja pircējs to pārdotu tālāk. Pirmpirkuma tiesība nav izlietojama, kad pircējs lietu atsavina nevis pārdodot, bet citādi.

Likuma „Par pašvaldībām” 78.panta pirmajā daļā noteikts, ka vietējām pašvaldībām ir pirmpirkuma tiesības, ja pašvaldību administratīvajā teritorijā tiek atsavināts nekustamais īpašums un tas nepieciešams, lai pildītu likumā noteiktās pašvaldību funkcijas, ievērojot teritorijas plānojumā atļauto (plānoto) teritorijas izmantošanu, tiesību aktus, attīstības plānošanas dokumentus un citus dokumentus, kas pamato attiecīgā nekustamā īpašuma nepieciešamību pašvaldības funkciju īstenošanai.

Savukārt saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 78.panta otrās daļas 7.punktu pirmpirkuma tiesības neattiecas uz nekustamo īpašumu, kurš tiek pārdots labprātīgā vai piespiedu izsolē.

Kārtību, kādā notiek parādnieka mantas izsole, nosaka Maksātnespējas likuma 115.pants. Maksātnespējas likuma 115.panta pirmajā daļā noteikts, ja parādnieka manta tiek pārdota izsolē, tās izsole izdarāma un īpašuma tiesības nostiprināmas uz ieguvēja vārda saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem par mantas pārdošanu piespiedā izsolē, ja šajā likumā nav noteikts citādi.

Papildus norādām, ka arī judikatūrā atzīts, ka parādnieka nekustamās mantas izpārdošana izsolē bankrota gadījumā no civiltiesiskā viedokļa uzskatāma par piespiedu izsoli

⁴⁴ Maksātnespējas administrācijas 16.11.2017. vēstule Nr. 1-49n/141

un tā izdarāma saskaņā ar Civilprocesa likuma 73.nodaļas noteikumiem (Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 5.decembra spriedums lietā Nr.SKC-815).

Tādējādi secināms, ka, pārdodot nekustamo īpašumu izsolē maksātnespējas procesa ietvaros, pašvaldībai nepastāv pirmpirkuma tiesības saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 78.panta otrās daļas 7.punktu.

Maksātnespējas likuma 115.panta trešajā daļā noteikts, ka Civilprocesa likumā noteiktās tiesu izpildītāja darbības saistībā ar parādnieka mantas izsoli veic administrators.

Līdz ar to administrators saskaņā ar Civilprocesa likuma 606.panta otro daļu sludinājumu par nekustamā īpašuma izsoli nosūta publicēšanai oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” un ievieto elektronisko izsoļu vietnē. Papildus tam Civilprocesa likuma 606.panta piektajā daļā cita starpā noteikts, ka vienlaikus ar nekustamā īpašuma izsoles sludinājuma nosūtīšanu publicēšanai oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” tiesu izpildītājs ierakstītā sūtījumā paziņo par izsoli parādniekam un piedzinējam, nekustamā īpašuma īpašniekam, kopīpašniekam, izņemot tādas dzīvojamās mājas kopīpašniekus, kura nav sadalīta dzīvokļu īpašumos, hipotekārajam kreditoram un personai, kuras labā nostiprināta ķīlas tiesību vai aizlieguma atzīme, ja tāda ir.

Secināms, ka administratoram ir pienākums ziņot par parādnieka mantas izsoli nekustamā īpašuma kopīpašniekiem.

Saskaņā ar Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 2.panta pirmo daļu Oficiālais izdevums „Latvijas Vēstnesis” (turpmāk — oficiālais izdevums) ir Latvijas Republikas oficiālais izdevums, un tajā publicētā informācija ir oficiāla publikācija. Informāciju oficiālajā izdevumā publicē elektroniski šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā tīmekļa vietnē www.vestnesis.lv.

Savukārt Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 2.panta otrajā daļā oficiālā publikācija ir publiski ticama un saistoša. Nevienam nevar aizbaidināties ar oficiālajā izdevumā publicēto tiesību aktu vai oficiālo paziņojumu nezināšanu. Tādējādi pašvaldība ar paziņojumu par nekustamā īpašuma izsoli varēja iepazīties „Latvijas Vēstnesī”, un šī informācija ir publiski ticama un saistoša.

Saskaņā ar Civillikuma 968.pantu uz zemes uzcelta un cieši ar to savienota ēka atzīstama par tās daļu. Savukārt, atsaucoties uz likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 14.pantu, norādām, ka Vēstulē minētie nekustamie īpašumi ir uzskatāmi par dalīto īpašumu, jo zemesgabals pieder pašvaldībai, bet uz zemesgabala esošās ēkas pieder fiziskai personai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Maksātnespējas administrācija norāda, ka, ievērojot Maksātnespējas likuma 6.panta 7.punktā ietvertu atklātības principu administratoram pastāvēja iespēja paziņot par parādnieka mantas izsoli pašvaldībai, kurai pieder zemesgabals, tomēr šajā gadījumā administratoram nebija pienākums paziņot pašvaldībai par nekustamā īpašuma izsoli.

Par jēdziena "sekundārā maksātnespējas procedūra" skaidrojumu⁴⁵

Kā skaidrojams jēdziens "sekundārā maksātnespējas procedūra"

No 2017. gada 26. jūnija piemēro Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija regulu (ES) 2015/848 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk – Regula).

Saskaņā ar Regulas 3. panta 1. punktu sākt maksātnespējas procedūru (t.i., galveno maksātnespējas procedūru) ir tās dalībvalsts tiesas piekritībā, kuras teritorijā atrodas parādnieka galveno interešu centrs. Vienlaikus Regulas 3. panta 2. punktā ir noteikts, ka, ja parādnieka

⁴⁵ Maksātnespējas administrācijas 06.07.2017. vēstule Nr. 1-49/91

galveno interešu centrs atrodas citas dalībvalsts teritorijā, tās dalībvalsts tiesu piekritībā ir sākt maksātnespējas procedūras pret parādnieku tikai tad, ja šīs citas dalībvalsts teritorijā parādniekam ir uzņēmējdarbības vieta. Ja maksātnespējas procedūras ir sāktas saskaņā ar Regulas 3. panta 1. punktu, jebkuras procedūras, kas pēc tam sāktas saskaņā ar Regulas 3. panta 2. punktu, ir sekundāras maksātnespējas procedūras (Regulas 3. panta 3. punkts). Tādējādi sekundārā maksātnespējas procedūra nevar tikt uzsākta, ja nav uzsākta galvenā maksātnespējas procedūra.

Saskaņā ar Regulas 23. un 38. apsvērumu, lai aizsargātu dažādas intereses, līdztekus galvenajai maksātnespējas procedūrai maksātnespējas procesa administrators galvenajā maksātnespējas procedūrā vai jebkura cita persona, kas ir pilnvarota saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesībām, var lūgt sākt sekundāro maksātnespējas procedūru tajā dalībvalstī, kurā atrodas parādnieka uzņēmējdarbības vieta (vai parādniekam pieder kāda mantas kopība). Sekundārās maksātnespējas procedūras darbība attiecas tikai uz šajā dalībvalstī esošajiem aktīviem. Līdz ar to sekundārās procedūras ierosināšana nav obligāta, bet tā var tikt izmantota kreditoru interešu pilnīgākai aizsardzībai.

Proti, Regulas 40. apsvērumā tiek skaidrots, ka sekundāro maksātnespējas procedūru var sākt, ja maksātnespējīgā parādnieka mantas efektīva pārvaldīšana to prasa. Saskaņā ar Regulas 48. apsvērumu sekundārās maksātnespējas procedūras uzsākšanas mērķis ir veicināt maksātnespējīgā parādnieka mantas efektīvu pārvaldi vai efektīvu kopējo aktīvu realizāciju. Iepriekš minētais mērķis tiek īstenots, ja pareizi tiek koordinētas visas vienlaicīgi veiktās procedūrās iesaistīto dalībnieku darbības.

Par Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 piemērošanu⁴⁶

1. Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 19.2. apakšpunktā noteikts, ka maksātnespējas procesa administrators (turpmāk - administrators) ar tiesiskās aizsardzības procesa lietām vai maksātnespējas procesa lietām nesaistītos dokumentus kārtā saņemto dokumentu lietā, nosūtīto dokumentu lietā un pārējo dokumentu lietā. Kāpēc nepieciešams reģistrēt un kārtot lietās dokumentus, kas nav saistīti ar konkrētiem tiesiskās aizsardzības procesiem vai maksātnespējas procesiem?

2. Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 32. punktā noteikts – ja lietas papīra formas dokumentu kopums pārsniedz 70 mm, lietā veido sējumus. Kādēļ ir nepieciešami ierobežojumi dokumentu kopuma biezumam, ja lietas netiek nodotas glabāšanai arhīvā?

3. Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 35. punktā noteikts, ka uzraugošā persona un administrators izdrukā lietā esošo dokumentu sarakstu dienā, kad beidz vest lietu. Kā jāsaprot vārdu kopa "kad beidz vest lietu"?

4. Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 37. punktā noteikts, ka administrators visas lietas, izņemot tos lietā esošos dokumentus, kas saskaņā ar Maksātnespējas likumu ir nododami glabāšanā valsts arhīvam, glabā 10 gadus pēc lietas pabeigšanas dienas, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts garāks dokumentu glabāšanas termiņš. Kāpēc tika noteikts šāds lietu glabāšanas termiņš? Vai juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas var iekļaut izdevumos, kas saistīti ar konkrētā maksātnespējas procesa lietas glabāšanu 10 gadus, un kādā apmērā? Gadījumā, ja šādi rīkoties nedrīkst, tad kāpēc, un no kādiem līdzekļiem tiks segti lietu glabāšanas izdevumi?

5. Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 39. punktā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu iznīcina tikai gadījumā, ja juridiskā persona ir izslēgta no komercreģistra. Kā piemērojama šī tiesību norma?

6. Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 44. punktā noteikts – ja administratora lietvedībā ir tiesiskās aizsardzības procesa lietas vai maksātnespējas procesa lietas, kas ir pabeigtas vai izbeigtas pirms 2017. gada 1. jūlija, administrators ar 2017. gada 1. jūliju tās uzskaita šo

⁴⁶ Maksātnespējas administrācijas 20.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/96

noteikumu 20. punktā norādītajā kārtībā. Vai šajā tiesību normā noteikts, ka administratoram jāuzskaita visas pabeigtās lietas Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 20. punktā noteiktajā kārtībā? Tajā pašā laikā Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 42. punktā noteiktā kārtība nosaka, ka Ministru kabineta noteikumus Nr. 286 var nepiemērot attiecībā uz tiesiskās aizsardzības procesa lietām un maksātnespējas procesa lietās, kas sāktas vest pirms 2017. gada 1. jūlija, bet vēl nav pabeigtas.

[1] Ministru kabineta noteikumi Nr. 286 izdoti saskaņā ar Maksātnespējas likumā ietvertu deleģējumu. Maksātnespējas likuma 26. panta sestajā daļā noteikts, ka administrators savā prakses vai parādnieka atrašanās vietā kārto juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu, kurā iekļauj visu ar juridiskās personas maksātnespējas procesu un fiziskās personas maksātnespējas procesu saistīto informāciju un dokumentus, kā arī sastāda attiecīgā procesa lietā esošo dokumentu sarakstu. Savukārt, Maksātnespējas likuma 26.¹ panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators savā prakses vietā kārto savu lietvedību, kā arī to ieņēmumu un izdevumu uzskaiti, kuri radušies, veicot administratora amata pienākumus. No iepriekš minētajām tiesību normām nepārprotami izriet, ka administrators nosacīti ved divu atsevišķi kategoriju lietas – konkrētu maksātnespējas procesu lietas un lietas, kurās kārto tādus dokumentus, kas saistīti ar administratora profesionālo darbību, bet saistīti ar konkrētiem maksātnespējas procesiem. Līdz ar to administratora pienākums reģistrēt dokumentus, kas neattiecas uz konkrētiem maksātnespējas procesiem, un kārtot tos lietās izriet no Maksātnespējas likuma regulējuma, savukārt, Ministru kabineta noteikumos Nr. 286, atbilstoši Maksātnespējas likuma deleģējumam, ir noteikta kārtība, kādā tas veicams.

[2] Viens no lietvedības kārtošanas uzdevumiem ir veidot pārskatāmu un ērti lietojamu dokumentu sistēmu ne tikai personai, kura dokumentus kārto, bet arī trešajām personām. Tajā skaitā arī papīra formas dokumentiem ir jābūt sakārtotiem pārskatāmi, līdz ar to dokumentu pārskatāmības nolūkos Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 32. punktā ir noteikts – ja papīra formas dokumentu kopums pārsniedz 70 mm, lietā jāveido sējumi.

[3] Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 27. punktu, dokumentus šo noteikumu 19.2. apakšpunktā minētajās lietās, proti, ar konkrētiem maksātnespējas procesiem nesaistīto dokumentu lietās, kārto viena kalendāra gada ietvaros. No minētā izriet, ka ar maksātnespējas procesiem nesaistītās lietas beidz vest brīdī, kad beidzas kalendārais gads.

Savukārt attiecībā uz maksātnespējas procesa lietām Ministru kabineta noteikumos Nr. 286 noteikts sekojošais. Administrators maksātnespējas procesa lietu izveido brīdī, kad administrators normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā iecelts maksātnespējas procesā, un dokumentus tajā kārto līdz brīdim, kamēr attiecīgais maksātnespējas process ar tiesas nolēmumu tiek pabeigts vai izbeigts (Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 28. punkts). Šajā tiesību normā *expressis verbis* noteikts, ka brīdis, kad administrators beidz vest maksātnespējas procesa lietu ir tad, kad konkrētais maksātnespējas process normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā tiek pabeigts vai izbeigts.

Gadījumā, ja administrators tiek atcelts no konkrētā maksātnespējas procesa, dokumentus attiecīgajā maksātnespējas procesa lietā kārto līdz brīdim, kamēr tiek iecelts jauns administrators, un maksātnespējas procesa lieta Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā ar dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas aktu tiek nodota jaunieceltajam administratoram (Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 29. punkts).

[4] Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 37. punktā noteiktais lietu glabāšanas termiņš – 10 gadi, ir noteikts ņemot vērā civiltiesiskā noilguma termiņu, kas saskaņā ar Civillikuma 1895. pantu ir 10 gadi.

Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 19.2. apakšpunktā noteiktās lietas nav saistītas ar konkrētiem maksātnespējas procesiem, līdz ar to šo lietu glabāšanas izdevumus nav pamata iekļaut maksātnespējas procesu izmaksās. Šie izdevumi nav sedzami no administratora amata pienākumu veikšanas ieņēmumiem, ko saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26.¹ panta otro daļu

veido administratora atlīdzība par pienākumu pildīšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā un fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Juridiskās personas maksātnespējas procesu lietu glabāšanas izdevumus Maksātnespējas administrācijas ieskatā ir iespējams attiecināt uz konkrētā maksātnespējas procesa izdevumiem, konkrētāk uz izdevumiem, kas pamatoti un saistīti ar konkrētā maksātnespējas procesa nodrošināšanu, kā tas paredzēts Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punktā. Vienlaikus jānorāda, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa gaitu. Ievērojot iepriekš minēto, jānorāda, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa lietas glabāšanas izdevumiem jābūt pamatotiem un samērīgiem.

Savukārt attiecībā uz fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu glabāšanas izdevumiem jānorāda, ka Maksātnespējas likumā ietvertās tiesību normas par izmaksām fiziskās personas maksātnespējas procesa likumīgas un efektīvas norises nodrošināšanu (Maksātnespējas likuma XXX nodaļa) paredz konkrētu maksātnespējas procesa izmaksu uzskaitījumu, un tās nesatur tiesisko regulējumu, kas paredzētu segt izdevumus par konkrēta maksātnespējas procesa lietas glabāšanu. Tomēr jānorāda, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā dokumentu apjoms ir ievērojami mazāks kā juridiskās personas maksātnespējas procesā, un šo dokumentu glabāšana vairumā gadījumu neradītu ievērojamas papildu izmaksas.

[5] Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 38. punktā noteikts, ka pēc šo noteikumu 37. punktā minētā lietas glabāšanas termiņa notecējuma administrators izstrādā dokumentu iznīcināšanas aktu un lietā esošos dokumentus iznīcina. Savukārt šo noteikumu 39. punktā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu iznīcina tikai gadījumā, ja juridiskā persona ir izslēgta no komercreģistra. Šāda tiesību norma paredzēta, jo ir iespējami gadījumi, kad juridiskā persona pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas netiek izslēgta no komercreģistra. Piemēram, tiek atjauno juridiskās personas maksātnespēja, vai administrators nav izdarījis nepieciešamās darbības subjekta izslēgšanai no komercreģistra. Līdz ar to gadījumā, ja pēc konkrētās maksātnespējas procesa lietas glabāšanas 10 gadu termiņa notecējuma juridiskā persona nav izslēgta no komercreģistra, konkrēto maksātnespējas procesa lietu iznīcināt nedrīkst.

[6] Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 44. punktu gadījumā, ja administratora lietvedībā ir tiesiskās aizsardzības procesa lietas vai maksātnespējas procesa lietas, kas ir pabeigtas vai izbeigtas pirms 2017. gada 1. jūlija, administrators ar 2017. gada 1. jūliju tās uzskaita šo noteikumu 20. punktā norādītajā kārtībā. Šo noteikumu 20. punktā noteikts, kādas ziņas par lietu ir jānorāda lietu sarakstā. Līdz ar to gadījumā, ja administratora rīcībā ir iepriekš minētās lietas, viņš lietu sarakstā par šīm lietām norāda attiecīgās ziņas. Tomēr tā kā normatīvie akti līdz 2017. gada 1. jūlijam neuzlika par pienākumu administratoram glabāt tiesiskās aizsardzības procesu lietas un maksātnespējas procesu lietas, administratora lietvedībā šīs lietas var nebūt saglabātas.

Par Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 piemērošanu⁴⁷

Maksātnespējas likuma 26. panta sestajā daļā noteikts, ka administrators savā prakses vai parādnieka atrašanās vietā kārtā juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu, kurā iekļauj visu ar juridiskās personas maksātnespējas procesu un fiziskās personas maksātnespējas procesu saistīto informāciju un dokumentus, kā arī sastāda attiecīgā procesa lietā esošo dokumentu sarakstu. Savukārt, Maksātnespējas likuma 26.¹ panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators savā prakses vietā kārtā savu lietvedību, kā arī to ieņēmumu un izdevumu uzskaiti, kuri radušies, veicot administratora amata pienākumus. No iepriekš minētajām tiesību normām izriet, ka administrators ved divu atsevišķi kategoriju lietas – konkrētu maksātnespējas procesu lietas un lietas, kurās kārtā tādus dokumentus, kas

⁴⁷ Maksātnespējas administrācijas 24.07.2017. vēstule Nr. 1-49n/99

saistīti ar administratora profesionālo darbību, bet nav saistīti ar konkrētiem maksātnespējas procesiem (lietas definētas Ministru kabineta noteikumu Nr.286 19.punktā). Turklāt administrators lietu izveido brīdī, kad tiek iecelts attiecīgajā procesā un kārtō līdz brīdim, kamēr ar tiesas nolēmumu process tiek pabeigts vai izbeigts (Ministru kabineta noteikumu Nr.286 28.punkts), vai administrators tiek atcelts no konkrētā procesa (Ministru kabineta noteikumu Nr.286 29.punkts).

Savukārt Ministru kabineta noteikumu Nr.286 37.punkts noteic, ka uzraugošā persona un administrators visas lietas, izņemot tos lietā esošos dokumentus, kas saskaņā ar [Maksātnespējas likumu](#) ir nododami glabāšanā valsts arhīvam, glabā 10 gadus pēc lietas pabeigšanas dienas, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts garāks dokumentu glabāšanas termiņš. Attiecīgi Maksātnespējas likuma 65.panta 13.punktā ir uzskaitīts dokumentu kopums, kas ir nododams glabāšanai valsts arhīvam.

No visa iepriekš minētā izriet, ka pēc lietas pabeigšanas administrators nodod valsts arhīvā tikai Maksātnespējas likuma 65.panta 13.punktā uzskaitītos dokumentus, savukārt pārējos maksātnespējas procesa lietā esošos dokumentus (tajā skaitā pieņemšanas un nodošanas aktu atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.286 10.punktam, 29.punktam) glabā 10 gadus.

Par atsevišķu Maksātnespējas likumā ietverto nenoteikto tiesību jēdzienu skaidrojumu⁴⁸

Likumdevējam ir pienākums pieņemt tādas normas, kuras saturiski ir pietiekami skaidras, tomēr tajā pašā laikā uzmanoties, lai tiesiskais regulējums nekļūtu pārlietu kazuistisks.⁴⁹ Viens no veidiem kā likumdevējs var normatīvajā aktā saglabāt šo līdzsvaru ir izmantojot likuma fleksibilizācijas līdzekļus - nenoteiktos tiesību jēdzienus. Jebkurš nenoteiktais tiesību jēdziens ir uzskatāms par apzinātu likumdevēja pilnvarojumu iestādei vai tiesai aizpildīt konkrēto jēdzienu ar saturu⁵⁰, proti, likuma piemērotājam, vai tā būtu iestāde vai tiesa, tiek ļauts likuma normu saprātīgi konkretizēt.⁵¹ Līdz ar to nenoteikto tiesību jēdzienu saturs ir to piemērošanas rezultāts.

Maksātnespējas likumā izmantotais jēdziens "efektīva un likumīga maksātnespējas procesa norise un mērķu sasniegšana" ir nenoteiktais tiesību jēdziens, kuru piemēro, t.i., piepilda ar saturu, iestāde vai tiesa. Ņemot vērā to, ka Maksātnespējas administrācijai, veicot maksātnespējas procesa norises un administratora rīcības uzraudzību, ir tiesības atzīt normatīvo aktu pārkāpumu administratora darbībā, likumdevējs ir deleģējis iestādei minēto jēdzienu piepildīt ar saturu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi (gaitu) un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips paredz, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Efektivitātes principu nevar skatīt atrauti no jēdziena "likumīgs", kas paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. Tādējādi administratoram, darbojoties likumos noteikto pilnvaru ietvaros, ir pienākums vadīt maksātnespējas procesu tā, lai tiktu patērēts pēc iespējas mazāk resursu.

Par jēdziena "nevainojama reputācija" piemērošanu norādām turpmāko.

⁴⁸ Maksātnespējas administrācijas 16.10.2017. vēstule Nr. 1-49n/121

⁴⁹ Par Civilprocesa likuma 128. panta otrās daļas 3., 5. un 7. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90. un 92. pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 11. punkts. Latvijas Vēstnesis, 02.11.2012., Nr. 174 (4777).

⁵⁰ Kalniņš E. Tiesību tālākveidošana. Grām.: Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā. Rīga: BO SIA „Ratio iuris”, 2003, 140. lpp.

⁵¹ Levits E. Ģenerālklausulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība (I). Likums un Tiesības, 2003. gada jūnijs, 5. sēj., Nr. 6, 165.-166. lpp.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 13. panta pirmās daļas 6. punktu par administratoru var būt rīcībspējīga fiziskā persona, kurai, cita starpā ir nevainojama reputācija. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 16.¹ panta trešajai daļai, ja Maksātnespējas administrācija konstatē vai saņem ziņas par personas neatbilstību nevainojamas reputācijas prasībai, attiecīgo jautājumu izskata un izlemj eksaminācijas komisija. No minētā izriet, ka likumdevējs ir deleģējis eksaminācijas komisijai piemērot, t.i., piepildīt ar saturu nenoteikto tiesību jēdzienu "nevainojama reputācija".

Informējam, ka oficiālu tiesību normu iztulkojumu var sniegt tikai likumdevējs vai tā īpaši pilnvarota institūcija, savukārt normatīvie tiesību akti Maksātnespējas administrācijai šādas tiesības neparedz. Šajā vēstulē sniegtā tiesību normu interpretācija ir informatīva un tai piemīt vienīgi ieteikuma raksturs.

Par nomas maksu no ieķīlātā nekustamā īpašuma maksātnespējas procesā⁵²

1. kad jāizmaksā nodrošinātajiem kreditoriem naudas līdzekļus, kurus parādnieks saņem par ieķīlātās mantas lietošanu? Tikai pēc mantas, vai, veicot starpmaksājumus pēc katras summas saņemšanas, un katru reizi sagatavojot atsevišķu aprēķinu?

2. vai saņemtā atlīdzība par ieķīlātās mantas lietošanu tiek izmaksāta pēc kreditoru prasījumu secības jeb proporcionāli?

3. gadījumā, ja naudas līdzekļi tiks pārskaitīti pirmajam pēc prasījumu apmierināšanas kārtas kreditoram, vai Jums ir pienākums saskaņot izmaksas tikai ar šo kreditoru vai ar visiem nodrošinātajiem kreditoriem?

[1] Civillikuma 855.pantā noteikts, ka nomas maksa, kuru iegūst no galvenās lietas, ir uzskatāma par civiltiesiskiem augļiem. Savukārt, atbilstoši Civillikuma 1302.pantā noteiktajam, ķīlas tiesība uz atsevišķu lietu aptver arī tās augļus, kas vēl ir, ceļot prasību pret atbildētāju, vai kas vēlāk radušies. Ievērojot minētajās Civillikuma tiesību normās noteikto, secināms, ka nodrošinātā kreditora ķīlas tiesība aptver arī nomas maksu, kuru parādnieks saņem, iznomājot ieķīlāto nekustamo īpašumu un, kas attiecīgi atzīstama par parādnieka mantu. Tādējādi saņemtā nomas maksa iekļaujama parādnieka mantas masā (Maksātnespējas likuma 92.panta pirmās daļas 4.punkts).

Attiecīgi secināms, ka augļi, kas saņemti par ieķīlātā nekustamā īpašuma nomu, ir jārealizē atbilstoši kārtībai, kādu Maksātnespējas likums paredz administratoram gadījumos, kad saņemti naudas līdzekļi, kas pienākas nodrošinātajam kreditoram.

Lai arī Maksātnespējas likuma tiesību normas nenoteic konkrētu kārtību un brīdi, kurā nodrošinātajam kreditoram pārskaitāmi naudas līdzekļi, kas iegūti no ieķīlātā nekustamā īpašuma iznomāšanas, jāņem vērā, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 116.pantam naudas līdzekļi, kas saņemti realizējot parādnieka ieķīlāto mantu, prioritāri ir novirzāmi tikai nodrošinātā kreditora prasījuma segšanai. Proti, nodrošinātais kreditors ekskluzīvi pretendē gan uz naudas līdzekļiem, kas saņemti par ieķīlātā nekustamā īpašuma pārdošanu, gan uz augļiem no ieķīlātā īpašuma. Vienlaikus jāņem vērā Maksātnespējas likuma 6.panta 6.punktā nostiprināts apgrozības ātruma princips, kas noteic, ka procesa uzdevums ir uzturēt komercietiskās apgrozības ātrumu.

No iepriekš minētā secināms, ka administratoram nav pamata novilcināt naudas līdzekļu, kas iegūti no ieķīlātā nekustamā īpašuma iznomāšanas, izmaksu nodrošinātajam kreditoram, sasaistot naudas izmaksas brīdi ar ieķīlātā nekustamā īpašuma pārdošanu.

Minēto par pamatotu atzinušas arī tiesas, secinot, ka *“ņemot vērā, ka nodrošinātam kreditoram par nodrošinājumu kalpojošās mantas pārdošanas izdevumu segšana un nodrošinātā kreditora apmierināšana ir paredzēta no naudas, kas iegūta, pārdodot ieķīlāto mantu, ievērojot nodrošinātā kreditora interesi saņemt pēc iespējas ātrāk sava prasījuma*

⁵² Maksātnespējas administrācijas 03.10.2017. vēstule Nr. 1-49n/114

apmierināšanu, administratoram ir pienākums veikt mantas pārdošanas izdevumu un nodrošinātā kreditora prasījumu segšanu uzreiz pēc ieķīlātās parādnieka mantas atsavināšanas. [...] Šāda likumdevēja rīcība ir skaidrojama ar vēlmi nodrošināt ķīlas ņēmēja Civillikumā noteiktās tiesības gūt apmierinājumu no ieķīlātās mantas, kas atbilst fundamentālam maksātnespējas tiesību principam – respektēt pirms maksātnespējas procesa iegūtās kreditora tiesības.

Ir skaidri saprotams, ka likumdevējs, ievērojot ķīlas tiesību būtību - saistību neizpildes gadījumā kreditora tiesības saņemt apmierinājumu, ir noteicis, ka ar ķīlas pārdošanu nedrīkst kavēties un saņemtā naudas summa jāpārskaita nekavējoši (skatīt Liepājas tiesas 2017.gada 5.septembra lēmumu lietā Nr.C33360717).

“Pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana un to izpildīšana lielākā apmērā ietver arī to izpildīšanu pēc iespējas ātrāk”(Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2015.gada 17.jūlija lēmums lietā Nr.C39034614).

Lai arī tiesas minētajos nolēmumos ir analizējušas naudas līdzekļu pārskaitīšanas brīdi pēc ieķīlātā nekustamā īpašuma pārdošanas, tomēr, ievērojot ķīlas tiesību būtību un raksturu, nav pamata paredzēt atšķirīgu kārtību gadījumos, kad parādnieka rīcībā nonāk naudas līdzekļi, kas iegūti no ieķīlātā nekustamā īpašuma iznomāšanas.

Tādējādi secināms, ka naudas līdzekļi nodrošinātajam kreditoram jāpārskaita bez liekas kavēšanās pēc tam, kad nomnieks ir veicis kārtējo nomas maksājumu Parādniekam.

Vienlaikus, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, administratoram nav nepieciešams pirms katra maksājuma veikšanas nodrošinātajam kreditoram sagatavot un saskaņot aprēķinu kādu paredz Maksātnespējas likuma 115.panta ceturtā daļa. Turklāt arī tiesa atzinusi, ka “Maksātnespējas likuma 115.panta ceturtā daļa neparedz no nomas maksājumiem saņemto naudas līdzekļu ieķīlāšanu aprēķinā”(skatīt Daugavpils tiesas 2017.gada 1.jūnija lēmumu lietā Nr.C12202817).

Proti, Maksātnespējas likums paredz kārtību, kādā administrators ziņo kreditoriem par mantas pārdošanas plāna izpildi un citiem jautājumiem, kuriem ir nozīme juridiskās personas maksātnespējas procesā (Maksātnespējas likuma 81.pants).

Ievērojot minēto regulējumu, administrators par katra maksājuma veikšanu var informēt nodrošināto kreditoru, sniedzot pārskatāmu un skaidru informāciju par naudas plūsmu, kas iegūta no ieķīlātā nekustamā īpašuma iznomāšanas.

[2] Lai noskaidrotu, kuram nodrošinātajam kreditoram ir izmaksājami naudas līdzekļi, kurus Parādnieks ieguvis no ieķīlātā nekustamā īpašuma iznomāšanas, jāņem vērā turpmāk minētais.

Maksātnespējas likums neregulē kārtību, kādā sedzami kreditori prasījumi, ja parādniekam ir vairāki nodrošinātie kreditori. Savukārt Civilprocesa likuma 628.pantā pirmās daļas 4.punktā noteiktais, ka ar nekustamā īpašuma ķīlu nodrošinātie prasījumi ir sedzami pēc to pirtiesības. Minētais nostiprināts arī Civillikuma 1290.pantā – ja nav noteikti norunāts pretējais, ķīlas tiesība nodrošina nevien galveno prasījumu, bet arī ar to saistītos blakus prasījumus. Hipotēku pirtiesību noteic pēc to ierakstīšanas laika zemes grāmatās [...]. Pēc tādas pašas pirtiesības nolīdzināmi arī ar galveno prasījumu saistītie blakus prasījumi.

Proti, “ja nekustamajam īpašumam ir reģistrēta hipotēka un pēc tam vēl kādas hipotēkas, tad pirmajam hipotekārajam kreditoram būs priekšrocība attiecībā pret pārējiem hipotekārajiem kreditoriem [...]. Pirmās kārtas hipotekārā kreditora priekšrocība izpaudīsies pie naudas sadales par pārdoto nekustamo īpašumu [...]” (skatīt Civilprocesa likuma komentāri. III daļa. 61.-86.nodaļa. Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 549.lpp.)

No iepriekš minētā izriet, ka primāri pilnā apmērā ir apmierināms pirmās kārtas hipotekārā kreditora prasījums un tikai naudas līdzekļu atlikuma gadījumā, naudas līdzekļi pārskaitāmi nākamās kārtas hipotekārā kreditora prasījuma apmierināšanai.

Attiecīgi ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, nav tiesiska pamata piemērot proporcionalitātes principu attiecībā uz naudas līdzekļu, kas iegūti no ieķīlātā nekustamā

īpašuma iznomāšanas, pārskaitīšanā nodrošinātajiem kreditoriem un no saņemtiem naudas līdzekļiem sedzams pirmās kārtas hipotekārā kreditora prasījums.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka, ievērojot atklātības principu un kreditoru informēšanas pienākumu, kā arī, lai nodrošinātu Maksātnespējas likuma 78.panta ceturtās daļas izpildi, administratoram būtu jāveic attiecīgi grozījumi kreditoru prasījumu reģistrā un par izmaiņu izdarīšanu paziņotu pārējiem kreditoriem, tādējādi informējot kreditorus par jautājumiem, kuriem ir nozīme Parādnieka maksātnespējas procesā.

Par tiesībām būt par kreditoru⁵³

Vai par kreditoru Maksātnespējas likuma izpratnē var būt sabiedrība, kuras vienīgajam dalībniekam un valdes loceklim ir pasludināts maksātnespējas process.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas.

Atbilstoši Komerclikuma 134. pantam sabiedrība par savām saistībām atbild ar visu savu mantu, savukārt sabiedrība neatbild par dalībnieka saistībām, bet dalībnieks neatbild par sabiedrības saistībām. Tādējādi, ja sabiedrība, kuras vienīgajam dalībniekam un valdes loceklim pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, realizē savas prasījuma tiesības pret trešo personu, tad iegūtie naudas līdzekļi ir atzīstami par sabiedrības, nevis parādnieka mantu. Līdz ar to tie nevar tikt izmantoti, lai apmierinātu kreditoru prasījumus parādnieka maksātnespējas procesā.

Maksātnespējas likuma 6.panta 1. un 2.punktā noteikts, ka gan juridiskās personas maksātnespējas procesā, gan fiziskās personas maksātnespējas procesā tiek piemērots tiesību saglabāšanas princips – procesā tiek ievērotas pirms procesa iegūtās kreditoru tiesības, kā arī kreditoru vienlīdzības princips – kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas.

Maksātnespējas likums neaprobežo to subjektu loku, kas var būt par kreditoriem juridiskās personas maksātnespējas procesā, fiziskās personas maksātnespējas procesā un tiesiskās aizsardzības procesa ietvaros. Līdz ar to par kreditoru var būt jebkura persona, kurai ir prasījuma tiesības pret maksātnespējīgo parādnieku un kura prasījums ir atzīts atbilstoši Maksātnespējas likuma 75. pantā noteiktajai kārtībai.

⁵³ Maksātnespējas administrācijas 06.10.2017. vēstule Nr. 1-49n/118